

**KURUMLAR-
ARASI KORUMA
SEKTÖRÜ
İHTİYAÇ
DEĞERLENDİRME
ANALİZİ**

OCAK 2022

Inter-Agency
Coordination
Türkiye

Teşekkür Bölümü

Koruma Çalışma Grubu, katkı ve desteklerinden ötürü aşağıdaki **Sektör Ortaklarına** teşekkürlerini sunar

CARE, CONCERN, DRC, Gökkuşığı Derneği, Hand in Hand for Aid and Development, HRDF, IBC, IDA, IGAM, IOM, Lider Kadınlar Derneği, Malatya Şam Derneği, MUDEM, SGDD-ASAM, Hayata Destek, Türk Kızılayı, UNHCR and WHH.

Koruma Çalışma Grubu, katkı ve desteklerinden ötürü aşağıdaki **Üniversitelere** de teşekkürlerini sunar:

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi and Harran Üniversitesi.

İLETİŞİM BİLGİLERİMİZ:

Lara Özügergin

Kurumlar-Arası Koordinasyon Müdür Yardımcısı

Kurulumlar-Arası Koordinasyon Birimi

E-posta: ozugergi@unhcr.org

Levent Ekşi

Kıdemli Bilgi Yönetimi Müdür Yardımcısı

Bilgi Yönetimi Birimi

E-posta: eksi@unhcr.org

İçindekiler

Yönetici Özeti.....	3
Gerekçe ve Hedefler	7
Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Değerlendirmesinin 5. Turu	8
Katılımcı Profilleri ve Demografik Bilgi.....	9
Analiz Bulguları	13
Hak ve Hizmetlere İlişkin Bilgiye Erişim	13
Hizmetlere Erişim	17
Sağlık Hizmetlerine Erişim.....	23
COVID-19 Aşılarına Erişim	27
Eğitime Erişim	30
İş, Gelir ve Sosyal Yardımlar	33
İş.....	33
Gelir ve Sosyal Yardımlar	39
Temel İhtiyaçlara Erişim ve Hane Giderleri	42
Koruma ve Toplum Seviyesinde Endişeler	44
Hukuki Desteğe Erişim.....	51
Dijital Araçlara Erişim ve Dijital Okuryazarlık Seviyeleri	52
Sonuçlar ve Öneriler	54
Sonraki Adımlar	57
Ek	59

Yönetici Özeti

Koruma sektörü kurumlar-arası ihtiyaç değerlendirmesinin 5. turu, 1.146 kişiden oluşan örneklem büyüklüğüyle (hane düzeyinde toplam 6.465 kişiyi temsilen), 18 sektör ortağı ve 2 Üniversite aracılığıyla Ocak 2022'de gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya dâhil olan mülteci katılımcılarının büyük bir çoğunluğunu Suriyeliler oluşturmakta ve bunu Afganistan, Irak, İran ve diğer ülkelerin vatandaşları izlemektedir.

Bu karşılaştırmalı analiz, COVID-19 ve mülteci topluluklar üzerindeki sosyo-ekonomik etkisine yönelik genel bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Genel olarak analiz, koruma ve topluluk düzeyindeki endişeler dahil olmak üzere bilgiye erişim; hizmetlere erişim (sağlık, COVID-19 aşılı ve eğitim dahil); iş ve gelir; temel ihtiyaçlara erişim; ve dijital araçlara erişim ile dijital okuryazarlık seviyeleri gibi çeşitli tematik alanlarla ilgili olarak Türkiye genelindeki koruma durumunun anlaşılmasını sağlamayı amaçlar. Bu turda, sektör ortaklarıyla yapılan istişarelerde engellilik durumu, eğitim seviyeleri, Türkçe dil becerileri ile ilgili ek sorular dahil edilmiştir. Analiz, değerlendirme süresince tespit edilen engel ve zorluklara yönelik çeşitli önlemler ve öneriler ortaya koymaktadır.

5. Tur değerlendirmesinden elde edilen ana bulgular aşağıda belirtilmiştir:

- **Ankete katılanların sadece %16'sı akıcı bir şekilde Türkçe konuşabildiğini belirtmektedir.** Türkçe'yi en akıcı oranda İranlılar (%43) ve en düşük oranda ise Suriyeliler konuşabilmektedir. Katılımcıların %33'ü Türkçe seviyelerinin çok sınırlı olduğunu belirtirken kadınların Türkçe konuşamama oranının erkeklere göre biraz daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.
- **Hanelerin %31'i, bir veya daha fazla engelli hane üyesi olduğunu belirtmiştir.** En yüksek engellilik oranı Afgan topluluklarında tespit edilmiştir.
- Önceki turlarda olduğu gibi, **nüfusun yarısından fazlası (%58) bilgiye yeterli erişimi olduğunu düşünmektedir.** 4. turdan bu yana bazı gelişmeler kaydedilirken, bulgular Afganların ve İranlıların diğer nüfus gruplarına kıyasla bilgiye daha az erişime sahip olmaya devam ettiğini göstermektedir. Ek olarak, kırsal nüfus ve okuma yazma bilmeyen bireylerin de bilgiye erişim konusunda diğerlerine göre dezavantajlı oldukları tespit edilmiştir. Bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgiler turlar boyunca aynı kalırken (bkz. aynı ve maddi yardım, işçi hakları ve üçüncü ülkeye yerleştirme süreçleri), **5. Tur bulguları, coğrafi konum, cinsiyet grupları ve farklı uyruklara göre bilgi gereksinimlerindeki farklılıkları açıkça tanımlamıştır.** Birincil bilgi kaynağı olarak katılımcıların, kendi topluluklarını tercih ettiği belirlenmiş ve BM kurumları da bilgi edinme kaynaklarında katılımcılar tarafından ilk üçe dahil edilmiştir.

- **Temel hizmetlere erişim seviyeleri** geçtiğimiz seneye kıyasla, büyük olasılıkla COVID-19 önlemlerinin kaldırılması ve hibrit hizmet sunumuna önemli ölçüde geçiş sağlanması ile ilgili olarak Eylül 2021'den itibaren **iyileşme göstermiştir**. 5. turda, katılımcıların %95'i hizmetlere erişmeye çalışmış ve bunların %24'ü hizmetlere erişimde zorluklarla karşılaştığını belirtmiştir. Yerleşim yeri, coğrafi konum, cinsiyet grupları veya uyruklarla ilgili olarak hizmetlere erişimde büyük farklılıklar tespit edilmemiştir. Ulaşılması en zor hizmetler ve hizmet sağlayıcılar İl Göç İdaresi Müdürlükleri ve SUY/ŞEY (ESSN/CCTE) uygulamaları olmuştur. Zorluklarla karşılaşanlar arasında, hangi hizmetlere/hizmet sağlayıcılara erişimin zor olduğu ve erişimin önündeki engellerle ilgili olarak kırsal ve kentsel nüfus, cinsiyet grupları, yerler ve farklı uyruk grupları arasında farklılıklar tespit edilmiştir.
- **Bu turda sağlık hizmetlerine erişimde açık bir iyileşme tespit edilmiştir**. Katılımcıların %88'i hizmetlere erişmeye çalıştıklarını belirtmiş ve bunların %17'si zorluklarla karşılaştığını bildirmiştir. Bununla birlikte, 4. turdan bu yana her iki grup için iyileştirmelere rağmen, **Afgan ve İranlılar diğer nüfus gruplarına kıyasla** (sırasıyla %34 ve %28'i erişmeye çalıştıklarını ancak başaramadıklarını belirtmiştir) **erişimde daha fazla zorlukla karşı karşıya kalmaya devam etmektedir**. Sağlığa erişimin önündeki engeller hem Afganlar hem de İranlılar için yasal statüleri ve özellikle sağlık sigortalarının statüsü ile ilgili olmaya devam etmektedir. Bunun için, sigortaları devre dışı bırakılanların çoğu, yeniden etkinleştirme için resmi olarak değerlendirme talep etmek üzere İl Göç İdaresi'ne başvurmuştur. **İGİM'lere başvurmalarına ve çoğu bireyin sağlık sigortalarının yeniden etkinleştirmeyi gerektirecek özel ihtiyaçları olmasına rağmen (İl Göç İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen parametrelere göre), sigortalarının etkinleştirilmediği tespit edilmiştir**.
- Bulgular, cinsel sağlık, üreme sağlığı, jinekoloji ve obstetrik hizmetlerine erişimle ilgili olarak önceki turdan bu yana bir gerileme olduğunu göstermektedir. Bu turda, İranlı kadınların diğer uyruk gruplarına göre daha fazla zorlukla karşılaştığı belirlenmiştir. **Ankete katılan çoğu katılımcı genel olarak sağlık hizmetlerine erişimle ilgili karşılaşılan zorlukları belirtirken, yaklaşık yarısı dil bariyeri ve tercüme hizmetlerinin eksikliğinden cinsel sağlık, üreme sağlığı, jinekoloji ve obstetrik hizmetlerine erişimde belirgin bir zorluk olarak bahsetmiştir**.
- **Tüm gruplarda arasında katılımcılar çoğunlukla Türkiye'deki COVID-19 ile ilgili gelişmeleri (3. doz aşılar da dahil olmak üzere) takip edebilmektedir ve COVID-19 aşılarna erişimde herhangi bir zorlukla karşılaşmadıklarını bildirmektedir**. Ayrıca, ilgili soruya katılımcıların %34'ü yanıt vermezken, yanıt verenlerin %84'ü hane halkının bir veya daha fazla üyesinin aşı olduğunu, katılımcıların %80'i ise tüm üyelerin aşılandığını doğrulamıştır. Aşıya erişememe nedenleri arasında ise, olası maliyetlerle ilgili endişeler, aşılarda güvenliği (ve faydaları) ile ilgili endişeler ve olası uzun vadeli sonuçlar olarak belirlenmiştir. İlk sırada yer alan endişe özellikle erkekler için geçerliyken, takip eden iki endişe

daha çok kırsal nüfus, hane sorumlusu kadın olan haneler ve Afganlar tarafından dile getirilmektedir.

- Ankete katılanların %65'i okul çağında çocukları olduğunu belirtmiş ve bunların %89'u en az bir çocuklarının okullara erişimi olduğunu doğrulamıştır. Çocuklarının okullara kayıtlı olduğunu doğrulayan haneler arasında %80'i çocuklarının her zaman derslere katılabildiğini belirtmiş ve bu da eğitime erişimde uzaktan eğitimin verildiği COVID-19 dönemine kıyasla genel bir iyileşme olduğunu göstermektedir. Okula gitmeyen çocukların başlıca nedenleri arasında maddi zorluklar, akran zorbalığı ve okula uzaklık/ulaşım sorunları yer almaktadır.
- Ankete katılanların çoğu (%60) COVID-19 salgını öncesinde kayıt dışı çalıştığını belirtmiş, üçte biri işsiz olduklarını ve yalnızca %9'u çalışma izni ile çalıştığını aktarmıştır. Cinsiyet grupları, yerleşim yeri, nüfus grupları ve coğrafi konumlar arasında COVID-19 öncesi çalışma durumuna ilişkin farklılıklar tespit edilmiştir. Salgının ardından, **%67'si çalışma durumlarında (COVID-19 ve potansiyel olarak ekonomik durumla ilgili olmaya devam eden) bir değişiklik yaşamış ve bu değişikliklerden en çok İranlılar ve Afganlar etkilenmiştir.**
- Hane düzeyinde tespit edilen tüm çocukların yaklaşık %4'ünün çalıştığı tespit edilmiştir. Endişe verici bir şekilde, **çalışan tüm çocukların neredeyse yarısının 12 yaşın altında olmasıdır (bu oran, 12 yaşın altındaki çalışan çocuklarda son turdan bu yana %60'lık bir artışı temsil etmektedir).** Çalışan çocukların çoğunluğu Suriye uyruklu olup, 12 yaşın altındaki çalışan çocukların yaygınlığı Afgan topluluklarında en yüksektir. Çocuklar için ana istihdam sektörleri tekstil ve terzi, tarım ve hayvancılık, ve inşaatır. Gruplar arasında farklılıklar belirlenirken, **çocuk işçiliğine yol açan faktörlerin çoğunun doğrudan geçim kaynaklarına erişim ve hanelerin sosyo-ekonomik durumu ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.**
- **Katılımcıların yaklaşık yarısının birincil gelir kaynağı istihdam olup, bunu insani yardım izlemektedir.** Ankete katılanların yaklaşık yarısı, bir tür yardım (nakit, aynı veya her ikisi) aldığını teyit etmekte, ancak bireyler artan oranda alınan yardımın ihtiyaçlarını karşılamadığını belirtmektedir. Bu, nakit temelli müdahaleler için verilen miktarın artmasına rağmen, verilen yardımın genel olarak ülkedeki mevcut ekonomik koşullarla uyumlu olmadığı yönünde bir gösterge olabilir.
- **Ankete katılanların %90'ı, aylık giderlerini ve temel ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadıklarını bildirmiştir. Son turdan bu yana giderlerini hiç karşılayamayanların oranının arttığı tespit edilmiştir.** Afgan ve Iraklıların sosyo-ekonomik açıdan en savunmasız nüfus grupları olduğu görülmektedir.
- COVID-19 öncesi dönemlere kıyasla **hanelerin harcamalarındaki ortalama artış %63'tür.** Karşılanması en zor maliyetler 4. tur ile aynı kalmış olup gıda, kira/konut ve faturaları içermektedir. Hemen hemen tüm katılımcılar, temel gıda harcamalarını azaltmak, borç

para/havale ve kredi/borçla gıda satın almak da dahil olmak üzere bir **başta çıkma mekanizması benimsemekten bahsetmiştir.**

- **Ankete katılanlar**, aile içi şiddet (%29 oranında bir artış), hane halkı üyeleri arasındaki çatışmalar (%36), kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismar, ev sahibi topluluk üyeleri ile olan sosyal gerilim (%32) ve çocuk evlilikleri de dahil olmak üzere ile ilgili önceki tura kıyasla çok benzer seviyelerde **çeşitli koruma ve topluluk düzeyindeki endişelerine ilişkin gözlemleri bildirmeye devam etmektedir.** Bu turda koruma durumuna dair yeni bir bilgi alanı oluşturulmuş olup mültecilerin akran zorbalığı ile alakalı gözlemleri ile ilgili bilgi toplanmıştır. Bulgular, katılımcıların %41'inin mülteci ve Türk çocuklar ile gençler arasında akran zorbalığının arttığını doğruladığını göstermiştir.
- **Hem bireysel hem de topluluk düzeyinde artan stres, özellikle İranlılar ve Afganlar için, değerlendirmenin tüm turlarında tanımlanan en belirgin koruma ve topluluk endişesi olmaya devam etmektedir.** Artan stresin nedenlerinin Türkiye'deki geleceğin öngörülemezliği ve sosyo-ekonomik kaygılarla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu turdan elde edilen bulgular, ev sahibi toplulukla yaşanan gerilimler de dahil olmak üzere, ruh sağlığı ve psikososyal durum ile koruma endişeleri arasındaki bağlantıları açıkça göstermektedir. Desteğe ihtiyacı olanların çoğu, ulusal ve uluslararası STK'lar ve hastaneler aracılığıyla ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetlerine başvurmakta olduğu belirlenmiştir.
- **Katılımcıların %15'i hukuki yardıma erişmeleri gereken bir durumla karşı karşıya kaldığı durumda yarısının hizmetlere erişemediği tespit edilmiştir.** İranlılar ve Afganların hukuki yardıma erişim açısından diğer uyruk gruplarına kıyasla daha dezavantajlı olduğu belirlenmiştir. Uyruk grupları arasında uluslararası koruma, katılımcıların hukuki yardıma erişmesi gereken ana konular arasında yer almaya devam ederken, özellikle şiddete ilişkin hukuki desteğin (cinsel, fiziksel ve psikolojik gibi farklı şiddet türleri dahil olmak üzere) bu turda belirlenen ihtiyaçlardan biri olduğuna dikkat edilmelidir. Yardıma erişebilenler için, ulusal ve uluslararası STK'lar birincil destek alınan kaynak olarak kalırken, özel avukatlar ve barolar STK'ları takip etmektedir.
- Ankete katılanların neredeyse yarısı, dijital araçların eksikliğinden dolayı uzaktan sağlanan hizmetlere erişimde zorluklarla karşılaştıklarını belirtirken, %60'ı hizmetlere erişmek için zorluklarla karşılaştıklarını veya dijital platformları hiç kullanamadıklarını bildirmiştir.

Gerekçe ve Hedefler

Türkiye'deki Koruma Sektörü Çalışma Grubu, Haziran 2020'den bu yana senede iki kere olacak şekilde ortak ihtiyaç değerlendirmeleri yapmaktadır. Süreç, Türkiye'de korumaya ve insani yardım alanına ilişkin anlayışı geliştirmeyi, kanıta dayalı programlama ve daha kapsamlı müdahaleler için ihtiyaçları sistematik olarak tespit edebilecek bir mekanizma kurmayı ve gerek yerel gerek merkezi düzeyde savunuculuk çalışmalarını bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. COVID-19 pandemisi, sektöre, genel olarak erişim bakış açısıyla diğer sektörlerle ve tematik alanlara (eğitim, geçim, temel ihtiyaçlar, sağlık) ilişkin sorularla ve ağırlıklı olarak korumaya yönelik uyumlu ve kurumlar-arası bir ihtiyaç analizi aracı geliştirme fırsatı sunmuştur.

Koruma ihtiyaçları değerlendirmesinin ilk dört turunun bulguları, Koruma ve diğer 3RP sektör toplantıları, sektörler arası koordinasyon platformu (örn. Suriye Görev Gücü) dâhil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, çoklu koordinasyon platformlarında sunulmuştur. Bulgular, Türkiye'deki ortaklar için müdahale çerçevesi sunan 2021-2022 3RP Koruma Sektörü bölümünün temelini oluşturmuştur. Ortakların ülke çapındaki koruma durumuna ilişkin genel gözlemlerine ek olarak, dördüncü turdan elde edilen bulgular, sektör için 3RP 2022 başvurusu kapsamındaki programlamanın kapsamı ve içeriğine ilişkin tavsiyeleri içeren bir rehber belgenin temelini de oluşturmuştur. Bulgular, ortakların proje tekliflerine dâhil edilmeye devam etmekte olup süregelen savunuculuk çalışmalarının bir parçası olarak fon sağlayıcı kuruluşlara sunulmuştur.

Toplam 1.020 kişiyle görüşme yapılan koruma ihtiyaçları değerlendirmesinin ilk turu¹, 12 kurumun katılımıyla 2020 yılının Haziran ayında gerçekleştirilmiştir. Değerlendirmenin ikinci turu², 1.039 kişiyle görüşülerek 18 kurumun desteğiyle Eylül 2020'de gerçekleştirilmiştir. Koruma ihtiyaçları değerlendirmesinin üçüncü turu³, Ocak 2021'de 16 sektör ortağı ve 9 belediyenin katılımıyla gerçekleştirilmiş; belediyeler, değerlendirmenin çok paydaşlı yapısını geliştirmek ve paydaşlar arasındaki tamamlayıcılığı güçlendirmek için bir pilot yaklaşım başlatmıştır. Çalışmanın üçüncü turunda toplam 1.173 kişiyle görüşülmüştür. Değerlendirmenin dördüncü turu⁴, Haziran 2021'de 29 sektör ortağı ve 4 belediyenin katılımıyla gerçekleştirildi ve 1.226 kişiyle görüşmeler yapılmıştır. Değerlendirme bulguları yaş, toplumsal cinsiyet ve çeşitlilik belirteçleri (katılımcının cinsiyeti, hane sorumlusunun cinsiyeti, nüfus grubu ve coğrafi konum) kullanılarak ilk üç tur ile bağlantılı olarak aşağıdaki kırımlarla analiz edilmiştir. Ardından, dört turun karşılaştırmalı bir

¹ Birinci Tur [Kapsamlı Rapor](#) ve PowerBI Gösterge Paneli [Bağlantısı](#)

² İkinci Tur [Kapsamlı Rapor](#) ve PowerBI Gösterge Paneli [Bağlantısı](#)

³ Üçüncü Tur [Kapsamlı Rapor](#) ve PowerBI Gösterge Paneli [Bağlantısı](#)

⁴ Dördüncü Tur [Kapsamlı Rapor](#) ve PowerBI Gösterge Paneli [Bağlantısı](#)

analizini içeren kapsamlı bir raporla bulgular paylaşılmış ve anonim veriler PowerBI Gösterge Paneli aracılığıyla 3RP sektörler vasıtasıyla erişilebilir hale getirilmiştir.

Kurumlar-Arası Koruma İhtiyaç Değerlendirmesinin 5. Turu

Çalışmanın 5. Turunun hazırlanmasında Koruma sektörü ortaklarıyla iş birliği içinde geliştirilen ortak koruma ihtiyaçları değerlendirme anketi, bağlamdaki değişiklikleri yansıtacak şekilde revize edilmiştir. Anketteki sorgu alanları arasında demografik bilgiler (engellilik durumu, eğitim ve Türkçe dil seviyeleri ile ilgili ayrıntılar da dâhil), bilgiye erişim; sağlık (COVID-19 aşılmasına erişime dair ayrı bir bölüm) ve eğitim dâhil olmak üzere temel hizmetlere erişim; iş, gelir ve yardım; temel ihtiyaçlara erişim; topluluk ve koruma endişeleri; hukuki yardıma erişim; ve dijital araçlara erişim yer almaktadır. Anket sorularına, [bu bağlantı](#) aracılığıyla ulaşılabilir.

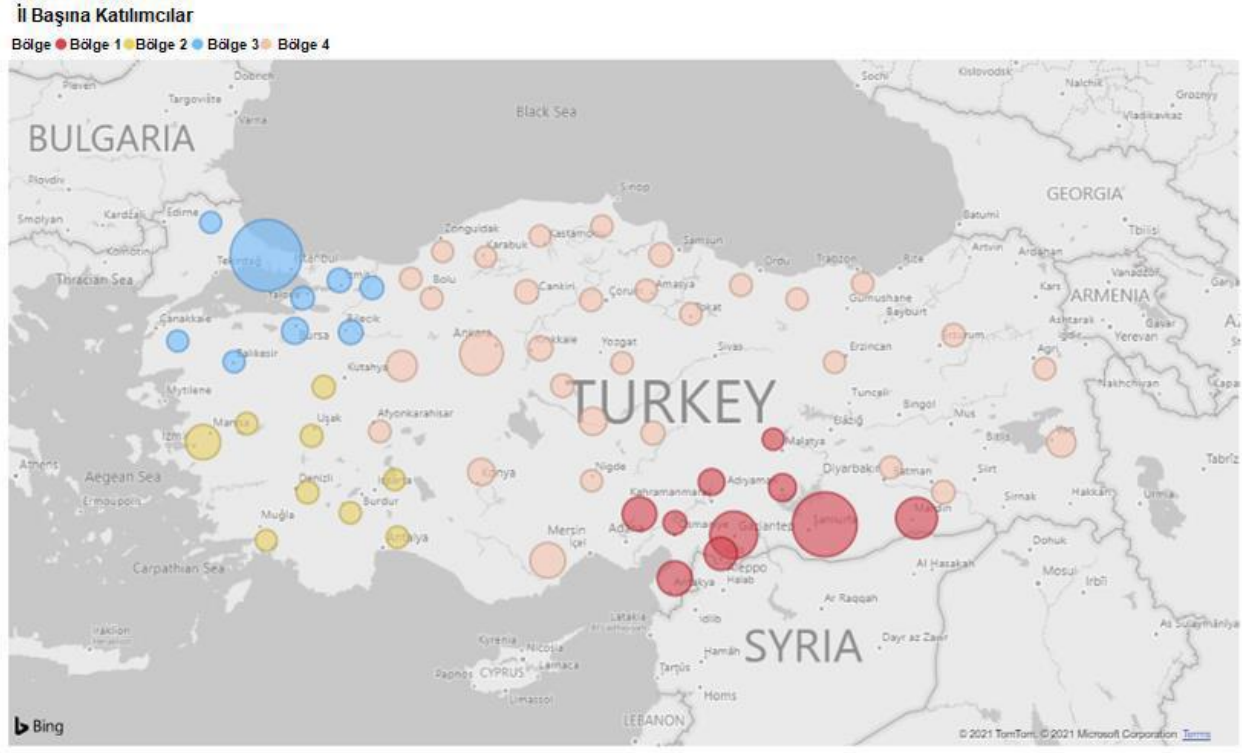
Metodoloji, örneklem ve coğrafi dağılım etrafındaki süreç, belirli bir süre boyunca bulguların karşılaştırılabilirliğini sağlamak için bir önceki turlara benzer olarak tutulmuştur. Süreç hakkında daha fazla bilgi için lütfen Ek I'e bakınız. 5. Tur için veriler, telefon görüşmeleri ve Kobo aracılığıyla **24 Ocak – 25 Şubat 2022** tarihleri arasında toplanmıştır.

5. Tur kapsamında toplanan ve anonimleştirilmiş veriler [PowerBI Gösterge Paneli](#) aracılığı ile ulaşılabilir.

Katılımcı Profilleri ve Demografik Bilgi

- Hane düzeyinde toplam 6.465 kişiyi temsilen **1.146 kişinin çalışmaya katılmak üzere bilgilendirilmiş rızaları alınmıştır.**

Şekil 1 - Renkler dört bölgeyi, halkaların boyutu ise konum başına görüşme yapılan kişilerin yoğunluğunu temsil etmektedir.

- Görüşme yapılan kişilerin sayısı, her bölgede yaşayan toplam mülteci nüfusuyla orantılıdır. Dolayısıyla coğrafi bölge başına yapılan telefon görüşmelerinin yoğunluğu açısından beş tur arasında büyük bir değişiklik olmamıştır. Bu turda coğrafi bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı aşağıdaki gibidir:⁵

⁵ **İlk Turda**, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da (1. Bölge) 441, Ege'de (2. Bölge) 63, Marmara'da (Bölge 3) 221 ve İç Anadolu ve Diğer bölgelerde (4. Bölge) 295'tir.

İkinci Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da (1. Bölge) 481, Ege'de (2. Bölge) 57, Marmara'da (3. Bölge) 218 ve İç Anadolu ve Diğer bölgelerde (4. Bölge) 299'dur.

Üçüncü Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da (1. Bölge) 514, Ege'de (2. Bölge) 75, Marmara'da (3. Bölge) 241 ve İç Anadolu ve Diğer bölgelerde (4. Bölge) 343'tür.

Dördüncü Turda, bölge başına yapılan görüşmelerin sayısı Güneydoğu'da (1. Bölge) 506, Ege'de (2. Bölge) 84, Marmara'da (3. Bölge) ve İç Anadolu ve Diğer bölgelerde (4. Bölge) 397'dir.

Coğrafi Bölge	Görüşme Sayısı
Güneydoğu (1. Bölge)	421
Ege (2. Bölge)	97
Marmara (3. Bölge)	246
İç Anadolu ve Diğer (4. Bölge)	382

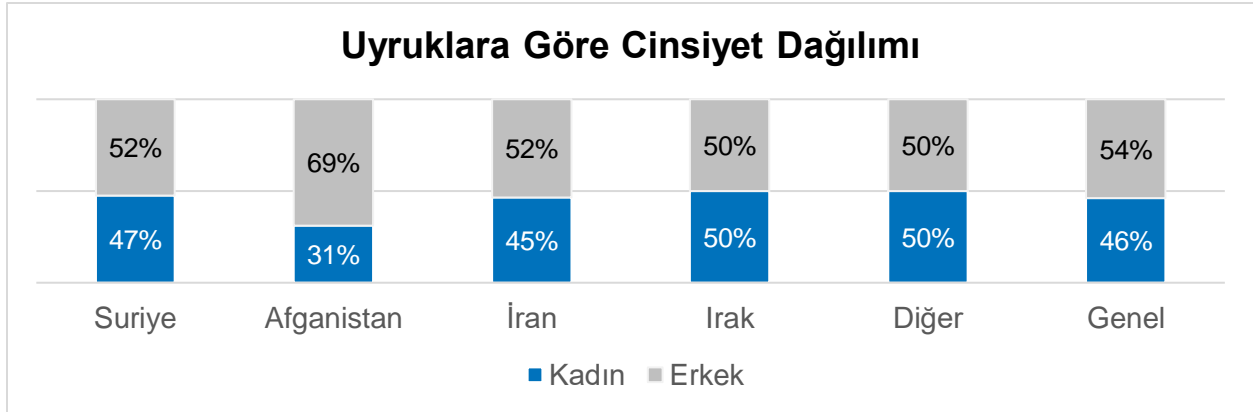
- Analiz boyunca, katılımcıların uyruklarına dikkat edilmiştir. Çalışmaya katılan kişilerin uyruklarının dağılımı şu şekildedir: Suriye (680), Afganistan (192), Irak (170), İran (77) ve diğer uyruklar⁶ (27). Coğrafi bölge başına katılan mültecilerin uyruk dağılımı şu şekildedir:

Coğrafi Bölge	Suriye	Afganistan	Irak	İran	Diğer
Güneydoğu (1. Bölge)	363	18	30	5	5
Ege (2. Bölge)	37	23	17	17	3
Marmara (3. Bölge)	166	32	22	21	5
İç Anadolu ve Diğer (4. Bölge)	114	119	101	34	14

- Katılımcıların %99'u İl Göç İdaresi Başkanlığı'na kayıtlıdır.** Bunların %60'ı Geçici Koruma kapsamında kayıtlı Suriyeli katılımcılardır (%84'ü Geçici Koruma kapsamındadır, %15'inin Geçici Koruma kayıt belgeleri vardır ve %1'inin ise Geçici Koruma Statüsü inaktif hale getirilmiştir). Genel olarak, %36'sı Uluslararası Koruma kapsamında kayıtlı olup, bunların %41'i şartlı mültecidir⁷, %32'si statü belirleme görüşmelerini beklemektedir, %18'i statü belirleme görüşmelerini yapmış ve Göç İdaresi Başkanlığı'ndan karar beklemektedir. Görüşmesi yapılanlardan %6'sı ret almış ve bunlardan %4'ü itiraz için Uluslararası Koruma Değerlendirme Komitesi'ne başvuruda bulunmuş; %2'si ise itiraz sürecine başvurmayı düşünmemektedir. Katılımcıların sadece %1'inin veri toplama sırasında kayıtlı bir statüsü bulunmamaktadır.
- Ankete katılanların %97'si kayıtlı oldukları ilde ikamet ettiklerini belirtmektedir.** İGİM'ler tarafından yürütülen adres doğrulama çalışması, veri toplama sırasında henüz başlamadığından, değerlendirme, kayıt ilindeki hareketlilik ile ilgili detayları içermemektedir.
- Ankete katılanların %54'ü erkek, %45'i kadındır.** Ek olarak, bir kişi kendisini ikili toplumsal cinsiyet yapısı dışında tanımlamıştır. Katılımcıların cinsiyet dağılımı, katkıda bulunan ortaklar aracılığıyla toplanan veritabanlarında kayıtlı vaka sayılarına dayanarak belirlenmiştir. Aşağıdaki grafikte, uyruklara göre katılımcıların cinsiyet dağılımı verilmiştir.

⁶ Diğer uyrukların dağılımı ise şöyledir: Ürdün, Libya, Fas, Filistin, Somali, Türkiye, Özbekistan, Yemen.

⁷ Şartlı mülteci statüsü yüzdesi Afgan ve İranlılar arasında en düşük (her ikisi de %31) ve Iraklılar arasında en yüksektir (%51).

- Kişilerin %75'i hane sorumlusunun erkek olduğunu ifade ederken, **yalnızca %24'ü hane sorumlusunun kadın olduğunu belirtmiştir**. Kadın/erkek hane sorumlularının oranı, diğer turlar ile benzerlik göstermiştir.
- Hanelerin yaş ve cinsiyet dağılımı şu şekildedir:

Toplumsal Cinsiyet/ Yaş	0-5	6-17	18-65	65+	Total
Kadın	472	982	1,770	127	3,340
Erkek	536	1,048	1,481	54	3,113
İkili Toplumsal Cinsiyet Sınıflandırmasının Dışında	0	0	7	0	7
Toplam	1,008	2,030	3,528	169	6,465

- Örneklemin hazırlanması ve veri toplama süreçleri esnasında **katılımcıların %64'ü ortakların veri tabanlarında özel ihtiyaçları olan kişiler olarak kaydedilirken**, %36'sının herhangi bir özel ihtiyacı olmadığı tespit edilmiştir.
- **Katılımcıların %88'inin kentsel alanlarda ikamet ettiği bildirilirken, %12'si kırsal alanlarda ikamet etmekte olduğu gözlemlenmiştir**. Yalnızca 3 Suriye uyruklu hanenin (toplam 20 birey) göçer nüfus olduğu belirlenmiştir.
- **Ankete katılanların sadece %16'sı akıcı bir şekilde Türkçe konuşabildiğini belirtmektedir**. Katılımcıların %31'i kısmen Türkçe iletişim kurabildiğini, %30'unun çok sınırlı Türkçe dil becerisine sahip olduğunu ve %23'ü hiç Türkçe konuşamadığını belirtmektedir. Bu soru, Türkçe dilinde resmi sertifika (yani A1/A2 seviyesi vb.) veya herhangi bir dil kursuna katılıp katılmadıklarını sorgulamamıştır. Dil becerilerindeki farklılıklardaki faktörler arasında uyruk, cinsiyet, coğrafi bölgeler ve yerleşim yerleri (bkz. kentsel, kırsal, göçer) yer almaktadır. Türkçe'yi en akıcı şekilde konuşan nüfus grubu İranlılar olarak (%43) belirlenmiştir. Suriyelilerin

%33'ü Türkçelerinin çok sınırlı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, kırsal kesim için Türkçe'yi 'hiç konuşamama, kentsel nüfusa kıyasla biraz daha (%9) yüksek oranda tespit edilmiştir. Benzer şekilde, kadınların erkeklere oranla %8 oranında Türkçe konuşamadıkları tespit edilmiştir. Son olarak, Güneydoğu bölgesinde Türkçe dil becerilerinin en düşük olduğu belirlenirken (%33 çok sınırlı, %32 hiç konuşamıyor olduğunu belirtmiştir), bu bölgede ev sahibi toplulukla kendi dillerinde iletişim kurabiliyor olmalarından kaynaklı olabileceği ve bu durumun da dili öğrenme teşvikini azaltacağı düşünülmüştür. Türkçe dil becerilerinin en yüksek olduğu bölge Ege bölgesi olarak (%27'si akıcı konuşabiliyor) belirlenmiştir.

- Alınan en yüksek eğitim düzeyi sorulduğunda, yanıt verenlerin **%37'si ilköğretimi bitirdiğini belirtirken, bunu ortaöğretim (%33) ve Üniversite (%14) izlemektedir.** Uyruk grupları arasında eğitim seviyeleri hususunda belirli farklılıklar tespit edilmiştir. Bulgulara istinaden, tüm İranlılar'ın belirli bir eğitim seviyesini tamamladığı gözlemlenmiştir (hiç eğitim kurumlarına kaydolmadığını belirten katılımcı bulunmamaktadır). Ayrıca, okuma yazma bilmeme oranları Afganlar arasında en yüksektir. Afgan topluluklarında tamamlanan eğitim seviyelerinde farklılıklar gözlemlenmiştir (örn., katılımcılar arasında hiç kayıt yaptırmamış olanlar, okuma yazma bilmeyenler ve aynı zamanda orta öğretimi tamamlamış olanlar da vardır).
- **Hanelerin %31'i bir veya daha fazla engelli üyesi olduğunu doğrulamıştır⁸.** Bunların %24'ü hane içinde bir engelli üye olduğunu belirtirken, %7'si birden fazla engelli hane üyesi olduğunu belirtmiştir. En yüksek engellilik oranı Afgan hanelerinde tespit edilmiştir (%40). Engelli üyeleri olan hanelerin %69'u geçerli engelli raporlarına sahip olduklarını doğrulamıştır; %10'u geçmişte bir raporu olduğunu ancak artık geçerli olmadığını belirtmiş; %21'i ise bir raporu olmadığını ifade etmiştir. Afgan haneleri arasında %57'si geçerli raporları olduğunu doğrulamıştır. Raporları olmayan Afganların geri kalanı için, rapor almaya çalışıp çalışmadıkları ve teşebbüs ettilerse süreçte ne tür engellerle karşılaştıkları belirsizdir. Engelli hane üyeleri olduğunu doğrulayan diğer uyruklu haneler arasında, engelli raporuna sahip olmama oranı Afganlara göre daha düşüktür.

⁸ Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün tahmini verilerine göre, dünya çapında yaklaşık olarak 1 milyardan fazla kişide (dünya nüfusunun yaklaşık %15'ini oluşturan) engellilik durumu bulunmaktadır. 1 %15'lik küresel engellilik oranı istatistiğine dayalı olarak, hareket halinde olan kaç kişinin aynı zamanda herhangi bir engelinin bulunup bulunmadığına dair hiçbir resmi uluslararası istatistik bulunmamaktadır. Bu turda değerlendirmeden elde edilen bulgular, Türkiye'deki mülteci toplulukları arasındaki engellilik yaygınlığının küresel ortalamasının yaklaşık iki katı olduğunu göstermektedir.

Analiz Bulguları

Hak ve Hizmetlere İlişkin Bilgiye Erişim

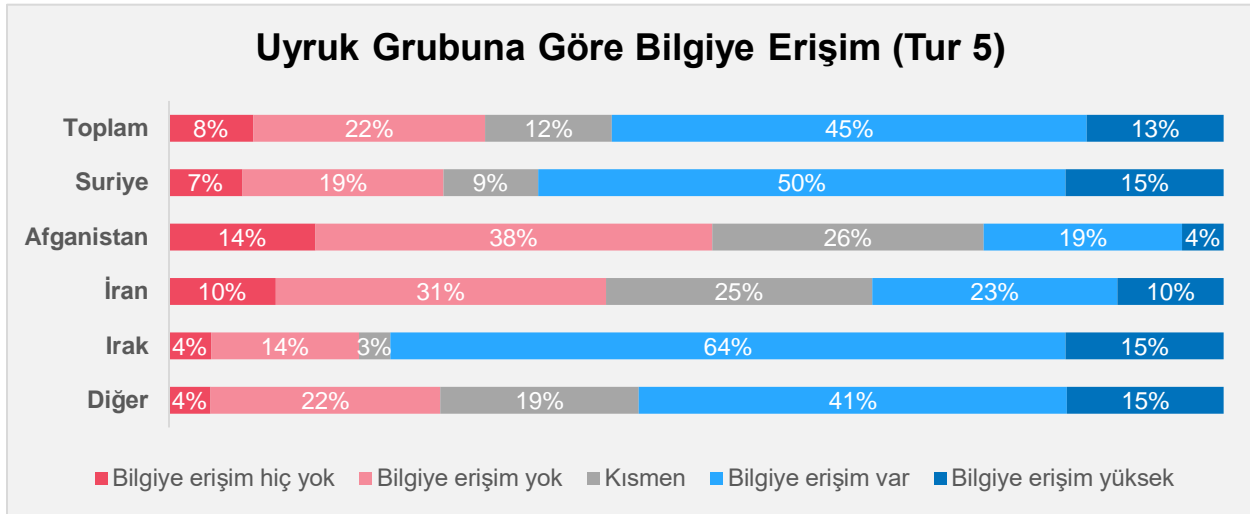
Çalışmanın hak ve hizmetlere ilişkin bilgiye erişim ile alakalı olan kısmı, bu çalışmanın bir topluluklarla iletişim veya bilgi, tutum ve uygulamalar anketi olmadığı göz önünde bulundurularak, katılımcı bireylerin hak ve hizmetlere erişimlerine dair bilgi seviyelerini doğrudan ölçmeyi hedeflememektedir. Sorular, katılımcıların bilgiye erişimlerine ilişkin algılarını değerlendirecek şekilde formüle edilmiştir.

Haklar ve hizmetlere ilişkin bilgilere erişim konusunda bu turda elde edilen bulgular önceki turlara çok benzer kalmıştır. Hak ve hizmetlere ilişkin bilgilere erişim düzeyleri sorulduğunda, katılımcıların %58'i ya fazlasıyla bilgilendirilmiş ya da bilgilendirilmiş olduklarını hissettikleri tespit edilmiştir (4.turda bu oran %59'dur). Katılımcıların toplam %30'u bilgili hissetmediğini belirtirken, geri kalanı ise bilgili ya da bilgisiz hissetmediğini ifade etmiştir. Son dört turda⁹ yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünenlerin genel ortalaması %26 olarak hesaplanmıştır.

Bu turda, önceki turlarda olduğu gibi, bilgiye erişimle ilgili olarak cinsiyet grupları arasında önemli bir farklılık tespit edilmemiş, ancak, uyruk grupları arasında dikkate değer farklılıklar tespit edilmiştir. Yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirten %30'luk genel ortalamaya karşı, Afganlar ve İranlıların bilgiye nispeten daha az erişime sahip oldukları tespit edilmiştir (Afganların %52'si, İranlıların ise %41'i yeterli bilgiye sahip olmadıklarını iletmıştır). **Bir önceki turdan bu yana hem Afganlar hem de İranlılar için bilgiye erişimde bazı gelişmeler kaydedilmiş olsa da (Afganlar için %63 ve İranlılar için %53'ün yeterli bilgiye sahip olmadığını gözlemlenmiş), şimdiye kadarki tüm raporlar bu iki grubun artan farklı kategorilerdeki bilgiye erişim ihtiyaçlarını ve bu bilgilerin tercih edilen kanallar aracılığı ile ulaştırılması hususunu önemle vurgulamıştır.** Uyruk grupları arasındaki erişim farklılıkları açısından, bulgular en yüksek bilgi düzeylerinin Iraklılar arasında olduğunu göstermektedir (%79'u yeterli bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir).

4. tur bulguları ile doğru orantıda, kırsal nüfus için bilgiye erişim hususundaki yetersizliğin, kentsel alanlarda ikamet eden bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kentsel nüfusun %29'u yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtirken, kırsal kesimden çalışmaya katılan katılımcılar için bu oran %40'a çıkmaktadır.

⁹ 1. turdaki kapsamın COVID-19 risk azaltma, önleme ve müdahale önlemleri konusundaki farkındalıkla sınırlı olduğu düşünüldüğünde, bilgiye erişime ilişkin ilk tur bulgular bu ortalamaya dahil edilmemiştir, ancak ilerleyen turlarda kapsam genel olarak hizmetler, haklar ve farkındalık konusunda bilgi ve farkındalık olarak genişletilmiştir.

Coğrafi konumlar arasındaki farklılıklar 3. turdan itibaren tespit edilmiştir. Bu turda İç Anadolu ve diğer bölgeler, mültecilerin bilgiye erişimi açısından ortalamanın altında yer alırken, ankete katılanların %36'sı yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade ettikleri coğrafi konumların 3. turdan bu yana dalgalandığını belirtmek gerekir.

Bu turda, eğitim seviyeleri, Türkçe dil becerileri ve bilgiye erişim arasındaki bağlantılar da belirlenmiştir. Okuryazar olmadığını belirtenlerin %50'si de hak ve hizmetler konusunda bilgi sahibi olmadığını ifade ederek genel ortalamanın oldukça üzerindedir. Bu, **okuma yazma bilmeyen mültecilerin yüz yüze danışmanlık oturumları (veya diğer sözlü iletişim yöntemleri) yoluyla bilgi yayma ve farkındalık artırma çabalarına dahil edilmesinin güçlendirilmesi ihtiyacına işaret etmektedir.** Ayrıca, hiç Türkçe bilmeyen bireylerin bilgiye erişimlerinin biraz daha az olduğu gözlemlenmiştir (bilgisiz hissetme oranı %7 daha fazladır).

Tüm turlarda, aynı ve maddi yardımlar, işçi hakları ve üçüncü ülkeye yerleştirme ile ilgili bilgiler, gruplar arasında temel bilgi ihtiyaçları olarak belirlenmiştir. Bu bilgi kategorileri 5. turda da aynı kalmıştır. Bilgi ihtiyaç kategorileri ile ilgili olarak 4. ve 5. Tur arasında karşılaştırma aşağıda belirtilmiştir.

Önceliklendirilen Bilgi İhtiyaçları Turlar Arası Karşılaştırma 4. Tur - 5. Tur

Gruplar arasında bilgi ihtiyaçları açısından farklılıklar bu turda da belirlenmiştir. Kırsal nüfus ile kentsel nüfus arasındaki farklılıklar açısından sağlık ve hukuki yardıma ilişkin bilgi ihtiyaçları kırsal nüfus için üst sıralarda yer alırken; kentsel nüfus için, Türkiye'de yaşama ve yerleşme ile sosyal hizmetlere ilişkin bilgi ihtiyaçları üst sırada yer almaktadır.

Erkek katılımcılardan farklı olarak, kadın katılımcılar sosyal hizmetler ve hukuki yardıma ilişkin bilgileri ilk üç bilgi ihtiyacı arasında belirtmişlerdir. Kadın katılımcılar için hukuki yardıma ihtiyaç ve erişime ilişkin sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde, hukuki yardıma yönelik temel ihtiyaçlar arasında fiziksel ve cinsel şiddet (her ikisi de %29), çocukların velayeti (%19) ve psikolojik şiddet (%14) durumları yer almaktadır. Hukuki yardımla ilgili tüm bu kategoriler, kadın katılımcılar için önceki turdan bu yana önemli ölçüde artış göstermiştir. Toplulukları içinde toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili gözlemler, önceki turlara kıyasla nispeten benzer seviyelerde kalırken, hukuki yardımla ilgili sorulara verdikleri yanıtlar aracılığıyla, kadınların giderek daha fazla hane içinde şiddete maruz kaldıkları veya bu konularda giderek daha fazla hukuki yardıma ihtiyaç duydukları varsayımı yapılabilir. Kadınların sorumlu olduğu hanelerde ise mali yardım hususundaki bilgi ihtiyaçları erkeklerin sorumlu olduğu hanelere oranla %11 daha yüksek olarak belirlenmiştir.

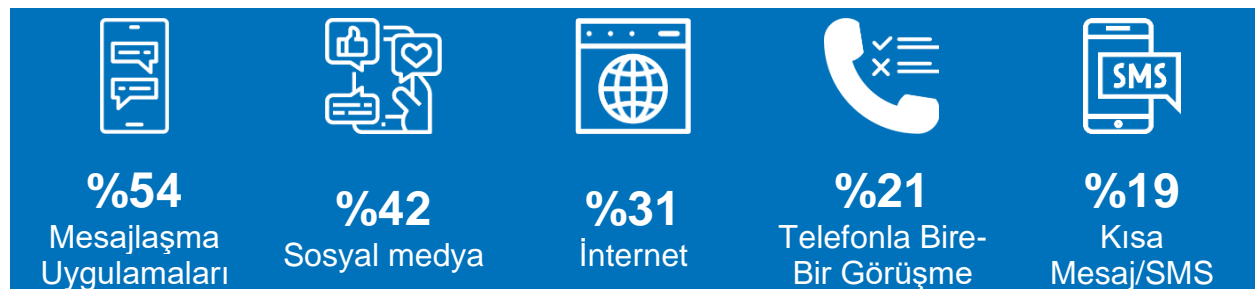

Uyruk grupları arasındaki farklılıklar açısından, Afganlar için üçüncü ülkeye yerleştirme (%7) ve sağlıkla ilgili konulardaki (%6) bilgi ihtiyaçları diğer gruplara göre biraz daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İranlılar için sosyal hizmetler (%18), Türkiye'de yaşama ve yerleşme (%10) ve üçüncü ülkeye yerleştirme (%8) hususundaki bilgi ihtiyaçları diğer nüfus gruplarına göre daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Son olarak, bu turda coğrafi konumlar arasında farklılıklar da belirlenmiştir. Güneydoğu bölgesinde işçi hakları (%10), hukuki yardım (%9) ve çalışma izinleri/süreçleri (%8) hakkında bilgi ihtiyacı diğer yerlere göre daha yüksektir. Ege bölgesinde ise, Türkiye'deki okul, üniversite ve mesleki eğitim (%15), sağlıkla ilgili konular (%14) ve üçüncü ülkeye yerleştirme (%12) ile ilgili bilgi ihtiyaçları ortalamanın oldukça üzerindedir.

Birincil bilgi kaynakları tüm turlarda aynı sıralamada kalmıştır. **Katılımcılar bilgi için çoğunlukla aile, arkadaşlar ve komşular ve çevrimiçi mülteci grupları dahil olmak üzere topluluk kaynaklarına güvenmeye devam etmektedir.** BM kurumları da katılımcılar arasında ilk üç bilgi kaynağına dahil edilmiştir. STK'lar ve kamu kurumları, topluluklar için eşit derecede önemli bilgi kaynakları olarak tanımlanmaktadır (her ikisi de %28 oranında belirlenmiştir).

Bu turda cinsiyet, nüfus grupları ve coğrafi konumlar arasında birincil bilgi kaynaklarıyla ilgili olarak bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Kadınların erkeklere kıyasla bilgi için STK'lara biraz daha fazla (% 7) güvendiği belirlenmiştir. STK'lar ise Güneydoğu bölgesinde önemli bir bilgi kaynağı olarak belirlenmiştir (diğer bölgelere göre %12 daha yüksek çıkmış ve genel sıralamada üçüncü bilgi kaynağı olarak sıralanmıştır). Ayrıca bulgular, İranlıların (%20) ve Iraklıların (%15) diğer gruplara kıyasla bilgi kaynağı olarak BM kurumlarına önemli ölçüde daha fazla güvendiğini göstermektedir. Son olarak, ilk sırada yer almasına rağmen, Afgan uyruklu bireylerin arkadaşlarına, ailelerine ve komşularına diğer uyruk gruplarına göre %20 daha az güvendikleri kaydedilmiştir.

En çok tercih edilen ve kullanılan bilgi mecraları mesajlaşma uygulamaları, sosyal medya ve internet, önceki turlardaki gibi bu turda da aynı sıralamada kalmıştır. Ancak telefonla bireysel danışmanlık Afganlar için ikinci sırada, İranlılar için ise diğer gruplara göre daha üst

sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir. Ek olarak, Iraklılar bireysel danışmanlığı diğer gruplara nazaran daha çok tercih etmektedir. Son olarak, Iraklılar için bilgi alma kanalı olarak sosyal medya en üst sıralarda yer almaktadır.

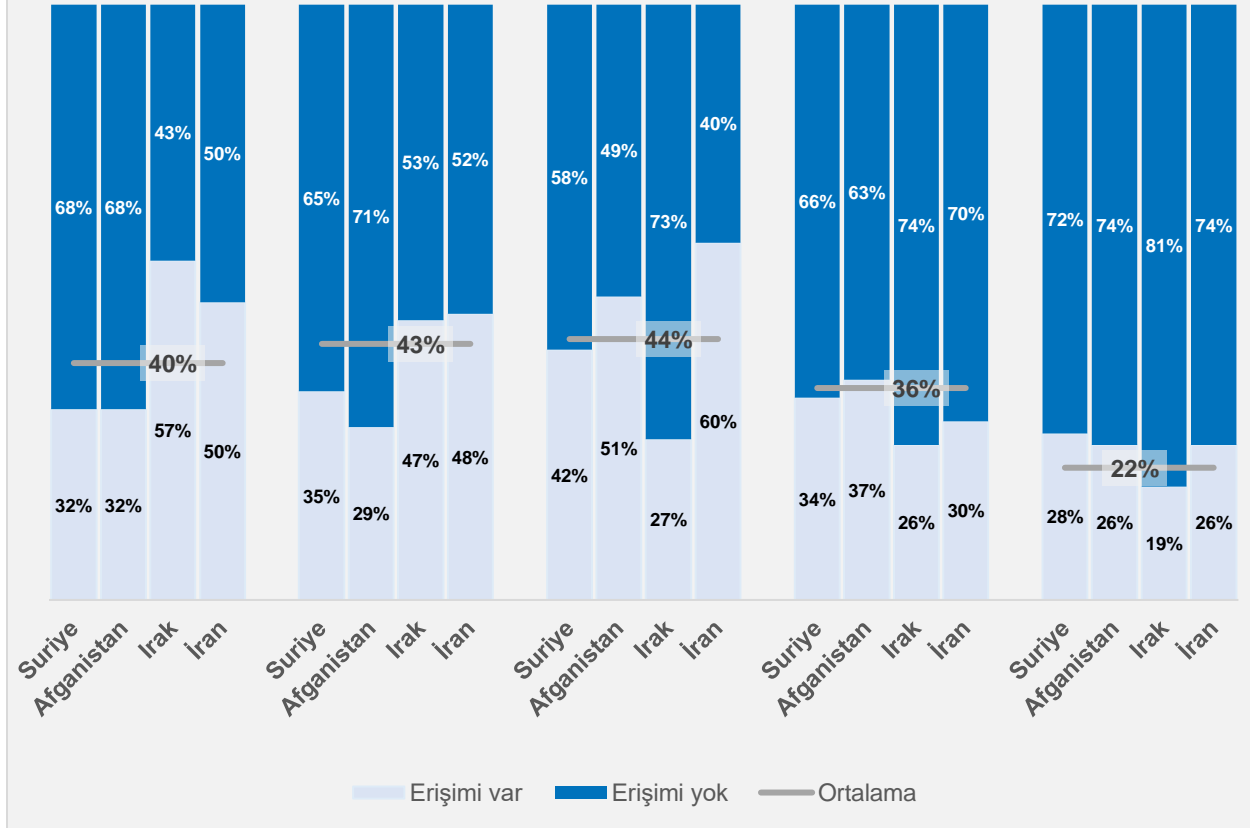
Hizmetlere Erişim

Kamu kurumları, yerel makamlar ve insani yardım kurumları tarafından sağlananlar da dahil olmak üzere hizmetlere erişim, ağırlıklı olarak COVID-19'un hizmet sağlayıcılar üzerindeki etkisinin yanı sıra kısıtlamalar/kapatmalar nedeniyle zaman içinde dalgalanma göstermiştir. Bununla birlikte, **özellikle 4. turdan (Haziran 2021) itibaren, kısıtlayıcı önlemlerin kaldırılması ve hibrit veya yüz yüze hizmet sunumuna geri dönülmesiyle erişim engellerinin açıkça azaldığı görülmüştür.** Detaylandırmak gerekirse, 4. turda ankete katılan katılımcıların %92'si hizmetlere erişmeye çalıştığını ve bunlardan %31'i erişemediğini belirtirken, **5. turda hizmetlere erişme girişiminde bulunan %95'inin sadece %24'ü zorluklarla karşılaştığını belirtmiştir.** Hizmetlere erişim düzeyleriyle ilgili olarak, kırsal alanda yaşayanlar ile kentsel alanlarda yaşayanlar, cinsiyet grupları/hane sorumlularının cinsiyetleri veya uyruklar arasında önemli bir fark tespit edilmemiştir. Ancak bulgular, bireylerin hizmetlere erişimde en fazla güçlükle karşılaştıkları ve %31'inin erişmeye çalıştıkları halde erişemedikleri bölgenin Güneydoğu olduğunu göstermektedir. Güneydoğu bölgesi dışında, hizmetlere erişimdeki iyileştirmeler tüm gruplarda gözlemlenmiştir.

Aşağıdaki tablo, turlar arasında farklı uyruk gruplarının bilgiye erişim oranlarını göstermektedir.

Turlar Arasında Farklı Uyruk Gruplarının Bilgiye Erişimi

Hizmetlere erişim gruplar arasında iyileşme gösterirken, ulaşılması zor hizmetler ve hizmet sağlayıcılar önceki turlar ile benzer kalmıştır. Bu turda, **ulaşılması en zor hizmetler ve hizmet sağlayıcılar İGİM'ler¹⁰ (%41) ve SUY/ŞEY başvuruları (%40) olarak belirlenmiştir**. İGİM'ler içinde ulaşılması en zor hizmetler, kimlik yenileme ve veri güncellemeleri olarak tespit edilmiştir. İGİM hizmetlerine erişimdeki en büyük zorluğun İran uyruklu bireyler tarafından yaşandığı belirlenmiştir.

¹⁰ İGİM tarafından sağlanan hizmetler ilgili soru altında kategorileştirilirken, genel olarak İGİM, ulaşılması en zor servis sağlayıcı olarak belirlenmiştir.

Kırsal ve kentsel alanda yaşayan nüfus arasında erişilmesi zor hizmetler kategorilerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Önceki turda, adres güncellemeleri ve İGİM'lerde kayıt, kentsel nüfusa kıyasla kırsal nüfus için daha zor iken, bu turda İGİM ile veri güncellemelerinin kırsal alanda yaşayan nüfus için ulaşılması zor olarak tanımlandı (kent nüfusuna kıyasla %12 daha yüksek oranda tespit edilmiştir). Kırsal nüfus tarafından İGİM hizmetlerine erişememe nedenleri arasında mali engeller, hizmet eksikliği (İGİM ofislerinin kentsel alanlarda ve mobil olmaması nedeniyle) ve çevrimiçi sistemler aracılığıyla randevu alamama sayılabilir.

Bulgular, zaman içindeki genel eğilim göz önüne alındığında, kırsal nüfusun İGİM hizmetlerine ulaşmakta zorluklarla karşılaştığını, kırsal nüfusun bu temel hizmetlere erişimde yerleşim yerleri nedeniyle dezavantajlı durumda olmamasını sağlamak amacıyla mobil hizmetlerin sağlanması veya şehir merkezlerine ulaşımın yanı sıra İGİM'lerden randevu alınması gibi kırsal alanda yaşayan nüfusa özgü önlemlerin alınması gerektiğini göstermektedir.

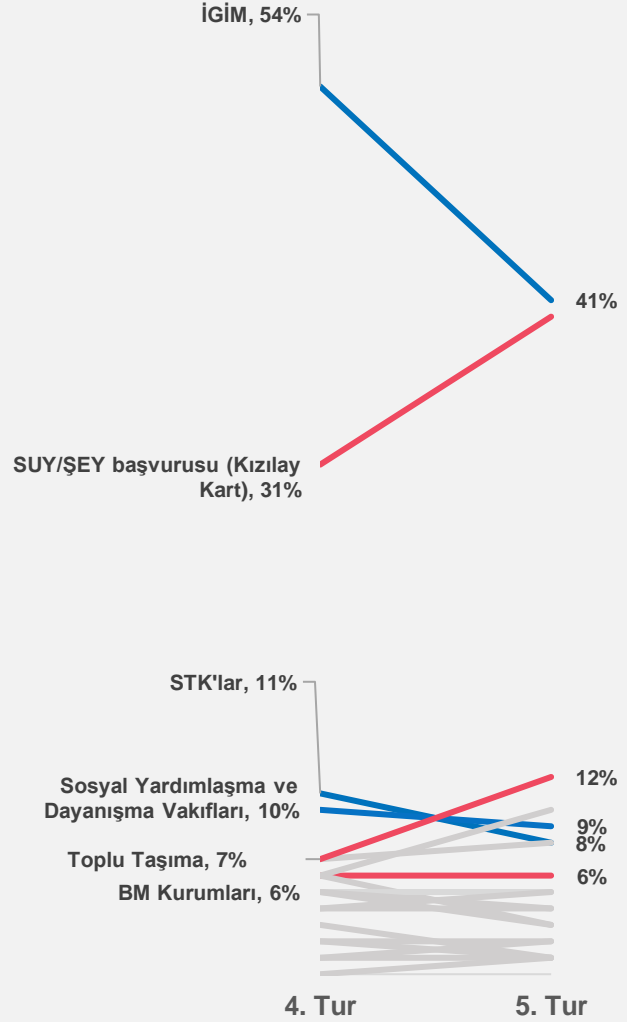
İGİM hizmetlerine ek olarak, bulgular,

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının (SYDV'ler) kırsal nüfus tarafından ulaşılmasının biraz daha zor olduğunu göstermektedir. Erişim engellerinin nedenleri arasında bir kez daha çevrimiçi sistemler üzerinden randevu alamama ve maddi zorlukların yanı sıra mevcut hizmetlerin verilmemesi, çeviri hizmetlerinin olmaması/yetersiz olması ve hizmetler/hizmet sağlayıcı hakkında bilgi eksikliği de yer almaktadır. Bu ek nedenler, **SYDV ofislerine ulaşım desteği (tercümanların da süreç içinde bulunduğu) ve SYDV'ler aracılığıyla sağlanan hizmetler hakkında bilgi yayma ve farkındalık artırma yoluyla savunuculuk çalışmaları (SYDV'ler içinde kırsal nüfusa yönelik ayrımcı olmayan bir yaklaşım sağlamak amacıyla) yoluyla kırsal nüfusun SYDV'lere erişimini destekleme ihtiyacına işaret etmektedir.**

Erişimin Zor Olduğu Hizmetler

4. ve 5. Turun Karşılaştırılması

Artan Zorluklar
Azalan Zorluklar
Diğer Hizmetler

Cinsiyet grupları arasındaki farklılıklar (hem katılımcıların cinsiyeti hem de hane sorumluların cinsiyetleri) açısından, bulgular, hane sorumlusunun kadın olduğu hanelerin STK'lara erişimde erkeklere kıyasla biraz daha fazla (%7 oranında) güçlükle karşılaştığını göstermektedir. Hizmetlerin kapatılmasına ek olarak, hane sorumlusu kadın olan hanelerin STK'lara erişiminin önündeki başlıca engeller, çeviri hizmetlerinin olmaması/yetersiz olması, hizmet sağlayıcıların rotasyonla çalışması/düşük personel sayısı ve hizmetlerde olan aşırı yoğunluk olarak belirlenmiştir. Kadın katılımcıların Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri aracılığıyla sağlanan hizmetlere erişimlerinde zorluklar ile karşılaştığı görülmüştür. Bu zorluklar arasında, başta hizmetlerin artık olmaması, mevcut olan hizmetlerin kapanması da dahil olmak üzere hizmet sağlayıcıların rotasyonla çalışması/azalan personel sayısı yer almaktadır (hepsi %50 oranında tespit edilmiştir). Ek olarak, maddi zorluklar (%31) ve ev/bakım işleri (%25), kadınların Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından sağlanan hizmetlerine erişmesinin önündeki önemli engeller olarak belirlenmiştir. Ek olarak belirtilen zorluklar ile ilgili olarak anket bulguları, kısa ve orta vadeli çözümlere işaret etmektedir. Kadınların evlerinden çıkabilmeleri ve hizmetlere sahada erişebilmelerinin önünün açılması için **kısa vadede, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından sağlanan hizmetlerinin dış erişim ve ev ziyareti çabalarıyla; orta vadede ise gündüz bakım hizmetlerinin kadınlara sunulmasının sağlanması ile kadınların hizmetlere erişimlerinin desteklenmesi ve bu hususta Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ile artan savunuculuk ihtiyacına işaret etmektedir.**

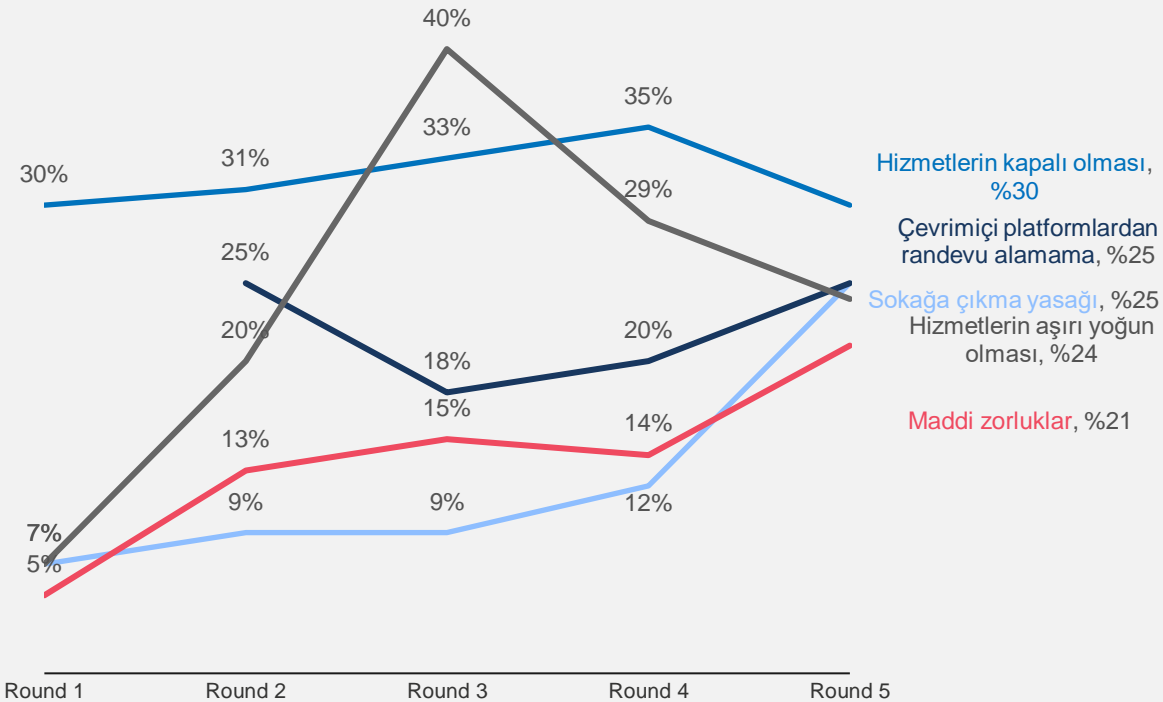
Hizmetlere erişim düzeylerinde cinsiyet grupları arasındaki farklılıklara ek olarak uyruk grupları arasında da farklılıklar tespit edilmiştir. Bunlardan en çok öne çıkanlar arasında Afganlar, İranlılar ve Iraklıların karşılaştığı zorluklar yer almaktadır. Detaylandırmak gerekirse, SUY (%40 oranında), ŞEY (%69 oranında) başvurularına erişimde en çok Iraklılar zorluklar ile karşılaşmaktadır. İstişareler ve/veya tamamlayıcı analizler yoluyla Iraklıların diğer gruplara kıyasla SUY/ŞEY uygulamalarına erişimde neden önemli ölçüde daha fazla engelle karşılaştığının anlaşılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. SUY'a ek olarak, Iraklılar kayıt (genele göre %12 oranında daha yüksek) ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından sunulan hizmetlere erişimde (%5 oranında daha yüksek) zorluklar ile karşılaşmaktadır. İranlılar, kamu kurumları tarafından yönetilen yardım hatlarına (genele oranla %12 daha yüksek), BM kurumlarına (%11 oranında daha yüksek), SYDV'lere (%8 oranında daha yüksek) ve veri güncellemelerine (%5) erişimde daha dezavantajlı bir durumda görülmektedir. Son olarak, Afganların STK hizmetlerine ulaşmakta biraz daha fazla zorlukla karşılaştığı tespit edilmiş ve katılımcılar hizmetlerin kapanması, çeviri hizmetlerinin olmaması/yetersiz olması ve hizmet sağlayıcılar hakkında bilgi eksikliği gibi nedenler belirtmişlerdir.

Bulgular, coğrafi konumun da belirli hizmetlere erişim düzeylerinde bir faktör olduğunu göstermektedir. Örneğin, SYDV'ler Ege bölgesinde erişilmesi en zor hizmet olarak yer alırken, yine Ege bölgesinde veri güncellemelerinin bireyler için biraz daha az erişilebilir olduğu tespit edilmiştir. SUY/ŞEY başvuruları ve kimlik yenileme, Güneydoğu'da erişimin en zor olduğu hizmetler olarak yer almıştır.

Farklı gruplar için belirli hizmetlere erişememe nedenlerine ek olarak, hizmetlere erişimdeki engellerin (aşağıdaki grafikte gösterildiği gibi) genel nedenleri arasında **hizmetlerin kapatılması (%30)**, **sokağa çıkma yasakları (%25)**, **çevrimiçi platformlar aracılığı ile randevu alamama (%25)** ve **hizmetlerde oluşan aşırı yoğunluk yer almaktadır**. Veri toplama sırasında COVID-19 ile ilgili resmi bir kısıtlama olmamasına rağmen sokağa çıkma yasaklarının neden genel olarak hizmetlere erişimde ikinci bir engel olarak bahsedildiği tam olarak anlaşılammıştır. Çevrimiçi sistemlerden randevu alamama konusunda ise bunu bir engel olarak belirtenlerin %71'i dijital/uzaktan sağlanan hizmetlere erişemediklerini de belirtmişlerdir. Bu engellere ek olarak, ankete katılanların %6'sı fiziksel engellilik (Iraklılar için %7 oranında daha yüksek) ve %1 zihinsel engeller nedeniyle temel hizmetlere erişemediklerini belirtmiştir.

Turlar Arasında Hizmetlere Erişimin Önündeki Engeller

Belirli hizmetlere erişimde çeşitli gruplar için farklılıklar olduğu gibi, değerlendirme aynı zamanda genel olarak hizmetlere erişimin önündeki engellerde de gruplar arasındaki farklılıkları belirlemiştir. Kırsal nüfus için, hizmetlere erişimdeki en büyük engeller, kentsel nüfusa kıyasla tamamen değişmektedir. Belirtmek gerekirse, kırsal nüfus için hizmetlere erişememenin ilk üç nedeni arasında maddi zorluklar (kent nüfusundan %6 oranında daha yüksek), randevu alamama ve ulaşım seçeneklerinin olmaması/yüksek masraflar (%16 oranında daha yüksek) yer almaktadır. Bu bulgular, **kırsal nüfusun hizmetlere erişimini engelsiz bir şekilde kolaylaştırmak için hizmet sağlayıcılarının (hem insani yardım aktörleri hem de kamu kurumları/yerel yönetimler) dış erişim ve mobil hizmet sunumu kapasitelerini artırması önerilmektedir. Bu bağlamda, merkezler aracılığıyla ve/veya uzaktan/dijital yollarla hizmet sunumunun azaltılması gerekliliği de öne çıkmaktadır.**

Hem aile sorumlusunun kadın olduğu haneler hem de kadın katılımcılar için, maddi zorluklar hizmetlere erişimdeki en büyük engellerden biri olarak belirlenmiştir. Bahsedilen maddi zorlukların ulaşım maliyetleri/yerinde hizmetlere erişim ile mi ilgili olduğu yoksa maddi zorlukların kadınların hizmetlere erişiminde genel bir önleyici faktör mü oluşturup oluşturmadığı (yani maddi durumun hizmetlere erişimden daha öncelikli olması) incelenmelidir. Maddi zorluklara ek olarak, hane sorumlusunun kadın olduğu hanelerin mevcut hizmetlerden mahrum kalıyor olması, hane sorumlusu erkek olan hanelere göre biraz daha yüksek olarak belirlenmiştir (%9). Son olarak, erkekler için gerekli belgelerinin (bkz. evlilik, doğum, ölüm vb.) olmaması hizmetlere erişimin önündeki bir engel olarak sadece %1'i tarafından belirtilirken, kadınlar için bu oran %7'ye yükselmektedir.

Son olarak, erkekler için ilgili belgelerinin olmaması hizmetlere erişimin önündeki bir engel olarak sadece %1'i tarafından belirtilirken, kadınlar için bu oran %7'ye yükselmektedir. **Belgelendirmeye (bkz. 'civil documentation) genel olarak erişim, değerlendirmenin bir sonraki turunda incelenecek olsa da, özellikle kadınların belgelendirmeye erişimi konusunda sürekli izleme yapılmalı, ardından ilgili müdahale faaliyetleri uygulanmalıdır (örneğin belgelere erişim süreçlerinde refakat/tercüman desteği, ilgili hizmetler ve hizmet sağlayıcılar hakkında bilgi yayma ve farkındalık artırma vb. gibi).**

Uyruk grupları arasındaki farklılıklar açısından, bulgular, İranlı ve Iraklı katılımcılar için maddi zorlukların en yaygın engeller arasında olduğunu göstermektedir (her ikisi için de %28). Iraklı katılımcılar için, çevrimiçi sistemler aracılığıyla randevu alamama, hizmetlere erişimde diğer gruplara kıyasla daha önemli bir engel olarak görülmektedir (genel olarak %25'e kıyasla %34). Maddi zorluklar ek olarak, İranlılar ayrıca çeviri hizmetlerinin eksikliğini önemli bir engel (genel olarak %8'e kıyasla %22) ve hizmetler hakkında bilgi eksikliği (genel olarak %7'ye kıyasla %22) olarak belirtmişlerdir. **Pek çok hizmet noktasında Farsça konuşan tercümanların**

bulunmaması, İranlıların mevcut hizmetlere nispeten daha az erişimi ile sonuçlanmakta. **Bu engeli ortadan kaldırmak için kamu kurumlarına ve yerel makamlara Farsça tercümanlar bağlamında daha fazla destek verilmesi ve insani yardım kurumlarının Farsça hizmet sunma kapasitesinin artırılması önerilmektedir.** Ek olarak, bilgiye erişimle ilgili bölümde belirtildiği gibi, Türkiye'deki mevcut hizmetler (uluslararası ve ulusal STK'lar, kamu kurumları ve yerel makamlar tarafından sunulanlar da dahil) konusundaki bilgi yayma çabalarının İranlılar'ı daha fazla hedefleme gereksinimini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Afgan katılımcılar, hizmet sağlayıcıların yardımcı olmadıklarını (genel olarak %11'e kıyasla Afganların %23'ü tarafından belirtilmiştir) ve mevcut hizmetlerin verilmesinin reddedildiğini (genel olarak %8'e kıyasla Afganların %15'i tarafından belirtilmiştir) diğer uyruk gruplarına kıyasla daha yüksek oranlarda belirtmektedir. **Bu bulgular, insani yardım kurumlarının savunuculuk çabalarını artırması ve hizmet sağlayıcıları, özellikle Afgan vatandaşları için ayrımcı olmayan bir şekilde mevcut hizmetleri sunmaları için duyarlı hale getirmesi gerektiğini göstermektedir.**

Ankete katılanların %5'i hizmetlere erişmeye çalışmadığını belirtmiştir. Çoğunluk için (önceki turlarda olduğu gibi) gerekçe ise hizmetlere ihtiyaç duymamaları yönündedir. Buna ek olarak, katılımcılar COVID-19 korkusu (%28), maddi zorluklar (%10) ve kolluk önlemleri korkusu (%9) nedeniyle hizmetlere erişmeye çalışmadıklarını da paylaşmışlardır. COVID-19 korkusu nedeniyle hizmetlere erişmeye çalışmamanın 4. turdan bu yana %15 arttığını belirtmek gerekir. Ayrıca, önceki turlarda kolluk önlemleri korkusu nedeniyle erişim girişiminde bulunulmadığından söz edilmemiştir.

Sağlık Hizmetlerine Erişim

COVID-19 pandemisi ve bunun sağlık hizmetleri ve hizmet sağlayıcıları üzerindeki etkisi nedeniyle, değerlendirmenin farklı aşamalarında sağlık hizmetlerinin ulaşılabildiği en zor temel hizmetler arasında olduğu belirlenmiştir. **Ancak, bu turda sağlık hizmetlerine erişimde açık bir iyileşme tespit edilmiştir. 4. turda, katılımcıların %75'i hizmetlere erişmeye çalıştıklarını bildirirken, %30'u erişemediklerini bildirmiştir. Bu turda, katılımcıların %87'si hizmetlere erişmeye çalıştıklarını belirtmiş ve bunların %17'si engellerle karşılaştığını bildirmiştir.**

Katılımcıların
%17'si
denemelerine rağmen
COVID-19 salgını
boyunca sağlık
hizmetlerine
erişememiştir.

Sağlık hizmetlerine erişimde coğrafi konum, farklı cinsiyet grupları (hane halkı sorumluları da dahil olmak üzere), kırsal ve kentsel yaşam alanları grupları benzer kalırken, uyruk grupları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. **Sağlık hizmetlerine erişmeye çalışan farklı gruplar arasında %17'si bu hizmetlere ulaşamadığını bildirirken, bu oran Afganlar için %34'e ve İranlılar için %28'e**

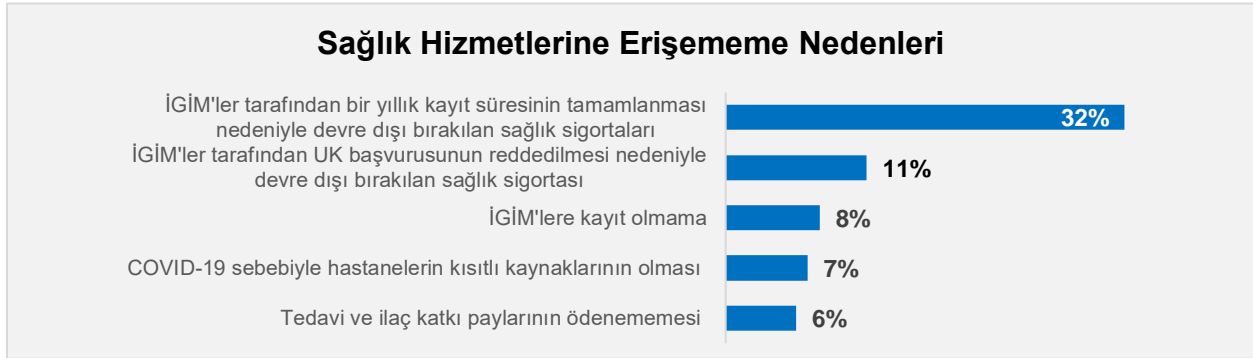

yükselmektedir. Her iki nüfus grubu da diğer gruplara kıyasla erişimde hala daha fazla engelle karşı karşıya olsa da, 4. turdan itibaren bu hususta iyileşme görülmüştür (bkz. 4. Turda Afganların %59'u ve İranlıların %53'ü sağlık hizmetlerine erişemediklerini belirtmişti). Aşağıda detaylandırıldığı gibi, Afganlar ve İranlılar için engellerdeki ana faktörler yasal statüleri ve sağlık sigortalarının statüsüyle ilgilidir.

4. turdan itibaren sağlık hizmetlerine erişim nedenleri de sorgulama alanlarına dahil edilmiştir. Gruplar arasında sağlık hizmetlerine erişim nedenleri arasında ilk üçte yer alan kategoriler, düzenli check-up/kontroller (%53), ilaçlar için reçete yazdırılması (%47) ve acil durumlar (%23) olarak tespit edilmiştir. Bu nedenlere ek olarak, ankete katılanların %16'sı sağlık raporları almak için sağlık hizmetlerine, %6'sı ruh sağlığı ve psikososyal hizmetlerine ve %3'ü sağlık sigortalarının yeniden etkinleştirilmesine yönelik değerlendirme için İl Göç İdaresi'ne sunmak üzere tıbbi belge almak için sağlık hizmetlerine başvurduklarını belirtmiştir. Diğer gruplarla karşılaştırıldığında, ruh sağlığı ve psikososyal destek için sağlık hizmetlerine başvuranlar arasında Afganlar (%15) ve İranlıların (%26) daha yüksek olması dikkat çekici bir bulgudur. Bu, "Koruma ve Toplumla İlgili Endişeler" bölümünde sorgulanan ve mevcut durumdan negatif olarak etkilenen ruh sağlığı ve psikososyal seviyeleri, İranlılar ve Afganlıların değerlendirmenin tüm turlarında en yüksek düzeyde artan stres yaşadıkları ile ilgili bulgularla uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Gruplar arasında sağlık hizmetlerine erişimde karşılaşılan engeller aşağıdaki grafikte belirtilmiştir.

Yukarıda bahsedildiği gibi, sağlık hizmetlerine erişim düzeylerindeki temel farklılıklar, uyruk grupları, yasal statü (kayıt ve iltica süreçleriyle ilgili) ve sağlık sigortalarının statüsü ile ilgilidir.

Genel olarak ve önceki turlarda olduğu gibi, Suriyelilerin diğer uyruklardan bireylere kıyasla erişimde daha az engelle karşılaştığı tespit edilmiştir. Ankete katılan Suriyelilerin %12'si ulaşmaya çalıştığı halde sağlık hizmetlerine erişemediğini belirtmiş ve bu katılımcılar için ana engeller, çevrimiçi sistemler aracılığıyla randevuların nasıl planlanacağına ilişkin bilgi eksikliği, İGİM'e kayıt olmama veya farklı bir ilde kayıt olunması olarak belirlenmiştir (tümü %14). Belirtilmesi gereken diğer bir husus ise, COVID-19 ile ilgili engellerin (hastanelerin sınırlı kaynakları, hizmetlerin

yoğunluğu ve COVID-19 enfeksiyonu korkusu gibi) daha belirgin olduğu önceki turlarda, Suriyeliler tarafından bu engellerin hiçbirinden bu turda bahsedilmemiştir.

Suriye dışındaki uyruklardan bireyler için (Afganlar ve İranlılar ile sınırlı olmamak üzere), hizmetlere erişimdeki engeller Suriyeli katılımcılara kıyasla tamamen farklı olarak tespit edilmiştir. Belirtmek gerekirse, **diğer uyruklardan bireylerin %24'ü sağlık hizmetlerine erişmeye çalıştıklarını ancak ulaşamadıklarını belirtmiş ve bu katılımcılar arasında, İGİM'e kayıttan sonra bir yıllık sürenin tamamlanması nedeniyle sağlık sigortalarının devre dışı bırakılması (%49), uluslararası koruma başvurusunun reddedilmesi nedeniyle sağlık sigortalarının devre dışı bırakılması (%17) ve tedavi/ilaç katkı paylarını (%6) ödeyememe gibi başlıca engeller rapor edilmiştir. Sağlık sigortasının devre dışı bırakıldığını ancak nedenini bilmediğini belirtenler (%4) dahil olmak üzere, hizmetlere erişim girişiminde bulunan diğer uyruklu bireyler arasında sağlık sigortasının statüsünü sağlık hizmetlerine erişimde bir engel olarak belirtenlerin oranı %69'dur.**

Suriye dışındaki diğer uyruklardan bireyler arasında, sağlık sigortasının sağlık hizmetlerine erişimin önündeki engel durumu %69 iken, bu Afganlar için %80 oranına çıkmaktadır. Bunların %62'si İGİM'e kayıt olduktan sonra bir yılın tamamlanması nedeniyle sigortaların devre dışı bırakıldığını ve %18'i uluslararası koruma başvurularının reddedilmesi nedeniyle sigortalarının devre dışı bırakıldığını belirtmektedir. İranlıların toplamda %64'ü sağlık sigortalarının durumu nedeniyle sağlık hizmetlerine erişememekten bahsederken, sağlık sigortalarının neden devre dışı bırakıldığını bilmediklerini bildirenlerin oranı %38 olarak belirlenmiştir (bir yılın tamamlanması ve UK kaydının reddinden dolayı sağlık sigortalarının devre dışı bırakıldığını belirten %13'e ek olarak). İranlılar için **yeniden etkinleştirme taleplerinin gönderilmesi için uygun koşulların olması durumunda, devre dışı bırakma nedenlerine ilişkin bilgi yayma ve farkındalık artırma çalışmalarının sağlanması için İGİM'lerle savunuculuk yapma gerekliliğini göstermektedir.**

Suriye dışındaki diğer uyruklardan bireylere, İGİM'ler tarafından (bireylerin resmi talebi üzerine) potansiyel olarak yeniden etkinleştirmeyi mümkün kılacak herhangi bir özel ihtiyaçları olup olmadığı sorulmuştur. Tüm gruplarda, %39'u potansiyel yeniden etkinleştirme için İGİM tarafından belirlenen özel ihtiyaç kriterlerinin hiçbirine sahip olmadıklarını belirtmiştir. Bu katılımcılar dışındakilerden ise %28'i tıbbi endişeleri olduğunu, %22'sinin engelli olduğunu, %13'ünün "diğer" özel ihtiyaçları olduğunu, %7'si bekar ebeveynler ve %5'i yaşlı kişilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu bireylerin tümü muhtemelen bir defaya mahsus ya da tıbbi tedaviye ve/veya ilaca sürekli erişime ihtiyaç duymaktadır.

Sigortalarının devre dışı bırakıldığından bahseden Afgan katılımcılar arasında, %69'u özel bir ihtiyacı olduğunu belirtmiş - bunların en yüksek oranda olanı tıbbi bir endişe ile ilgili olduğunu belirten katılımcılar olmuştur (%33) – ve toplam orandan sadece %14'ü yeniden etkinleştirme talebinde bulunmak için İGİM'e başvurmadıklarını belirtmiştir. Tıbbi bir endişesi olduğunu belirtenlerin çoğunluğu (%70) yeniden etkinleştirme talebinde bulunmak için İGİM'e başvurduklarında tıbbi durumlarının yeniden etkinleştirme¹¹ için yeterince ciddi bulunmadığını bildirmiştir. Tıbbi endişeleri olanlara ek olarak, sigortaları devre dışı bırakılmış Afganların %30'u engelli olduğunu bildirmiş ve hepsi yeniden etkinleştirme talepleri için İl Göç İdaresi'ne başvurduklarını belirtmiştir. Ancak sağlık raporu alamamaları (%43), sağlık sorunlarının yeterince ciddi görülmemesi (%14), veya engellilik oranlarının yeterince yüksek olmaması (%14) nedeniyle sigortalarını yeniden aktifleştirememişlerdir. **Bu bulgular, Göç İdaresi Başkanlığı ile tam olarak hangi tıbbi ihtiyaçların ve engel türlerinin yeniden etkinleştirmeye olanak sağladığı hususunda tartışma ve açıklığa kavuşturma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, daha az şiddetli/kronik sağlık ihtiyacı olanlar ancak tedavi gerektiren tıbbi durumlar için ise alternatif çözümler (Göç İdaresi Başkanlığı ve/veya Sağlık Bakanlığı ile) belirlenmesine ihtiyaç olduğu görülmektedir. Son olarak, engelli Afganların önemli bir bölümünün neden tıbbi rapor alamadığını araştırmaya ve daha sonra bu raporların alınmasına destek olacak yolları belirlemeye ihtiyaç bulunmaktadır.**

Sağlık sigortalarının yeniden etkinleştirmesine olanak sağlayan özel ihtiyaçlar hususu ile ilgili olarak, İranlıların %41'i İGİM tarafından belirlenen söz konusu kriterlerden bir veya daha fazlasına sahip olduklarını doğrulamış ve hiçbir sigortalarının yeniden etkinleştirilmesini talep etmek için İGİM'e başvurmadıklarından bahsetmemiştir. Afganlarda olduğu gibi bu grup için de en yaygın özel ihtiyaç tıbbi bir ihtiyacın varlığıdır (%29). Özel bir ihtiyacı olduğunu belirten tüm İranlıların %67'si, sağlık sigortalarının yeniden etkinleştirilmesi için İl Göç İdaresi'ne başvurduklarını ancak sağlık raporu alamadıkları için talepte bulunamadıklarını belirtmiştir. Ek olarak katılımcıların %33'ü tıbbi endişelerinin yeterince ciddi bulunmadığını belirtmiştir. Aktif olmayan sağlık sigortalarına sahip Afgan katılımcılar için yukarıda belirtilen durum, özel ihtiyaçları olan İranlılar için de geçerlidir.

Kadın katılımcıların %61'i cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) ve/veya jinekolojik ve obstetrik (G&O) hizmetlerine erişmeye çalıştıklarını belirtmiş ve bunların %16'sı erişimde

¹¹ Hem Afgan hem de İranlılar için devre dışı bırakılmış sağlık sigortaları ve yeniden etkinleştirme talepleri göndermek için İGİM'e başvurma ve özel ihtiyaç sahibi bireyler hususunda bir önceki değerlendirme turundan bu yana önemli bir gelişme kaydedilmiştir. Belirtmek gerekirse, önceki turda, yeniden etkinleştirme için İl Göç İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenen özel ihtiyaç kriterlerinden bir veya daha fazlasına sahip olduğunu bildirenler arasında Afganların %50'si ve İranlıların %79'u bu talepler için İl Göç İdaresi Başkanlığı'na başvurmadıklarını belirtmişti. Bu gelişme, sektör ortaklarının bu bilgileri topluluklara aktarma çabalarının bir sonucu olabilecek, sigortalarının yeniden etkinleştirilmesine yönelik resmi olarak talepte bulunmak üzere İGİM'e başvurma ihtiyacı konusundaki farkındalığın artmasıyla ilgili olabileceği yorumu Kurumlar- Arası Koruma İhtiyaçları Değerlendirmesi analizinin 4. turunda belirtilmiştir.

engeller ile karşılaştıklarını bildirmiştir. 4. tur bulgularıyla karşılaştırıldığında (katılımcıların %10'unun bu hizmetlere erişmeye çalışmasına rağmen erişemediklerini bildirdiği), bu turda erişim oranında bir düşüş tespit edilmiştir. Genel erişim açısından, İranlı kadınların %39'u cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve jinekolojik ve obstetrik hizmetlerine erişmeye çalışmalarına rağmen erişemediklerini ve daha fazla zorlukla karşılaştıklarını belirtmiştir. Gruplar arasında, %42'si randevu alamama, devre dışı bırakılmış sağlık sigortaları ve maddi zorluklar gibi genel olarak sağlık hizmetlerine erişimle daha fazla ilgili engellerle karşılaştıklarını bildirmiştir. Bu genel engellere ek olarak, %42'si dil engellerini hizmetlere erişimde belirgin bir zorluk olarak belirtirken, bunu personelin cinsiyeti (%13) ve hizmet sunucularının olumsuz tutumu (%3) nedeniyle sağlık hizmeti sunucularıyla konuşmaktan rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, bulgular doğrultusunda, dil engelinin özellikle Afganlar (%60), Suriyeliler (%52) ve Iraklılar (%50) için bir zorluk olduğunu belirtmek gerekir. Bulgular, anadili hem Arapça hem de Arapça olmayan bireyler için cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve jinekolojik ve obstetrik hizmet sağlayıcılarında tercüme eksikliğinin, hizmetlere erişimde giderek artan bir şekilde en belirgin zorluklar arasında olduğunu göstermektedir. **Kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve jinekolojik ve obstetrik hizmetlerine engelsiz erişiminin sağlanması için ilgili hizmet sağlayıcılar nezdinde tercüme kapasitesinin artırılması tavsiye edilmektedir.**

COVID-19 Aşılarına Erişim

4. turdan bu yana ihtiyaç analizi, mülteci toplulukları içinde COVID-19 aşılarına erişim düzeyleri hakkında bilgi toplamış ancak her bir hane üyesinin kaç doza eriştiğini sorgulamamıştır. Bulgular, bireylerin aşı ile ilgili gelişmeleri takip edemediklerini (takip dozları da dahil olmak üzere), bilgi almak için hangi araçları kullandıkları, hane halkından herhangi birinin aşı olup olmadığı, bu süreçte herhangi bir zorlukla karşılaşılıp karşılaşılmadığı ve aşı için herhangi bir işlem yapılmamışsa nedenleri hususunda genel bir anlayış sağlamayı amaçlamaktadır.

Bir önceki turda olduğu gibi, **tüm gruplarda açık bir çoğunluk Türkiye'deki COVID-19 ile ilgili gelişmeleri takip edebilmektedir.** Katılımcıların yalnızca %6'sı aşı ile ilgili gelişmeleri takip edemediğini ve %5'i sadece kısmen takip edebildiğini belirtmiştir. Bilgiye erişim ve bilgi almak için tercih edilen kanal/kaynaklara ilişkin bulgulara göre, %66'sı gelişmeleri sosyal medya ve çevrimiçi mülteci grupları aracılığıyla takip ettiğini belirtmektedir. Bu kaynaklara ek olarak, %37'si haber yoluyla, %25'i hastaneler aracılığıyla takip ettiklerini bildirmektedir. Gelişmeler veya bilgi kaynakları hakkında bilgiye erişim düzeylerine ilişkin olarak gruplar arasında, uyruk grupları hariç olmak üzere, büyük farklılıklar tespit edilmemiştir. COVID-19 için önemli bilgi kaynağı olarak sosyal medya ve çevrimiçi gruplar Iraklılar (%77) ve Suriyeliler için üst sıralarda yer alırken, İranlılar için e-Nabiz (%56) ve ALO182 yardım hattı (%25) üst sıralarda yer almaktadır.

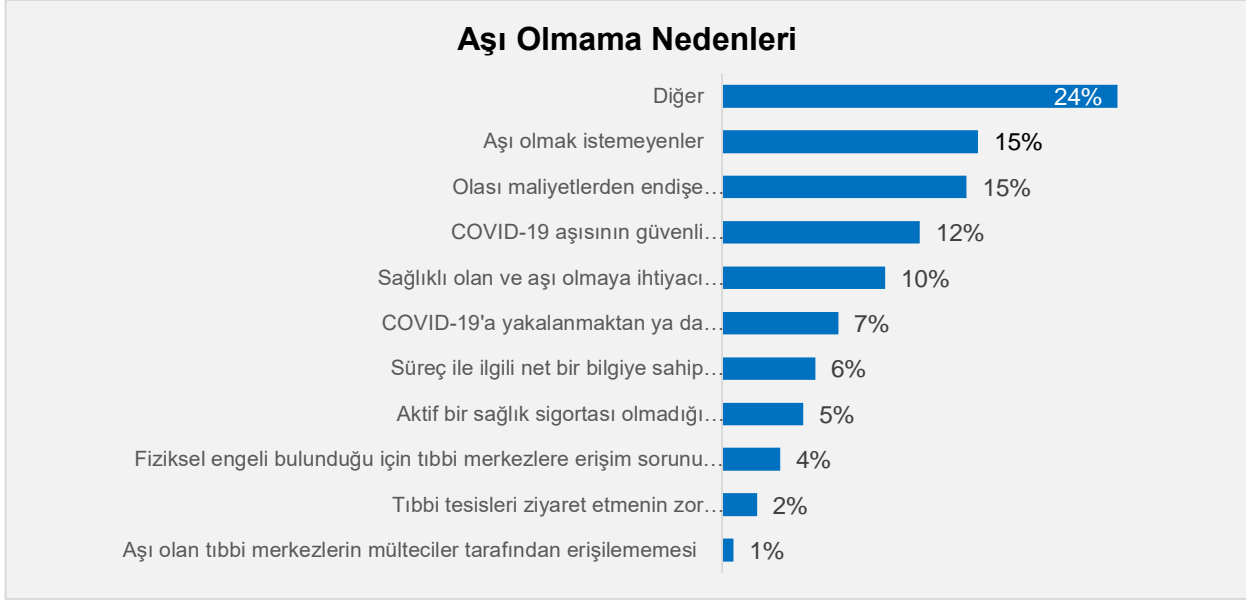

Katılımcılara COVID-19 aşularına erişimde herhangi bir zorluk yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda, soruyu yanıtlayan %97'nin %94'ü herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını bildirmiştir. Zorluklarla karşılaşan katılımcıların küçük bir kısmı arasında, %2'si internet sitelerini/sistemleri kullanamama, %1'i dil engelleri ve %1'i kendi dillerinde sınırlı bilginin oluşunu zorluk olarak belirtmiştir. Yalnızca 1 katılımcı geçerli kimlik eksikliğini COVID-19 aşularına erişime engel olarak belirtmiştir. Ankete katılanların Türkçe konuşabilme ve eğitim düzeyleri göz önüne alındığında, dil becerilerinin COVID-19 aşularına erişimde yalnızca küçük bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Hiç Türkçe konuşamadıklarını belirten katılımcıların aşularla ilgili kendi dillerinde sınırlı bilginin olmasını bir engel olarak belirtenlerin oranı %1'den %4'e yükselmiş, okur-yazar olmadığını ifade edenlerde kendi dillerinde sınırlı bilgi bulunması ve genel olarak dil engeli ile karşılaşan katılımcılar %1'den %4'e yükselmiştir.

Katılımcıların %34'ü kendisinin veya hanehalkından herhangi birinin aşı olup olmadığı sorusuna yanıt vermezken, yanıt verenler arasında aşı düzeylerinin oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %84'ü bir veya daha fazla üyenin aşı olduğunu, %80'i ise hane halkının tüm üyelerinin aşılandığını teyit etmiştir. Genel olarak, yanıt vermeyen katılımcılar da dahil olmak üzere, %53'ü bir veya daha fazla üyenin aşılandığını doğrulamıştır. Coğrafi konum ve cinsiyet (hem katılımcılar hem de hane sorumluları), hane üyelerinin aşılanıp aşılanmamasını etkileyen faktörler olarak tanımlanmamıştır. Ancak, ihtiyaç analizi, uyruk grupları arasında belirli farklılıkları tespit etmiştir. İranlı katılımcılar arasında sadece %50'si ilgili soruya yanıt verirken, bu %50'nin arasından tüm katılımcılar hane üyelerinin aşılandığını doğrulamıştır. Öte yandan yanıt verenler arasında Iraklıların %20'si, Suriyelilerin %18'i ve Afganların %6'sı aşılanmadıklarını bildirmiştir.

COVID-19 aşısına erişmek için herhangi bir işlem yapmadıklarını belirten katılımcıların %13'ünün %24'ü halihazırda COVID-19 hastalığını geçirmenin de dahil olduğu sağlıkla ilgili nedenlerden bahsetmiş ve bu nedenle kısa vadede aşı olamayacakları söylenmiş veya kendilerine özel sağlık durumları (kanser gibi) olduğu için sağlık hizmeti sunucuları tarafından aşı olmamaları tavsiye edilmiştir. Bunlara ek olarak aşı olmayan katılımcıların belirttiği nedenler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Önceki turla karşılaştırıldığında, aşıya erişememe nedenlerinde belirtilen bazı değişiklikler tespit edilmiştir. Örneğin, olası maliyetlerle ilgili endişeler %6 oranında artmıştır. 4. turda ankete katılanlar tarafından bildirilen ve ilk beş arasında yer alan endişelerden birinin olası maliyetin olması sebebiyle, anketi gerçekleştiren görevlilerden COVID-19 aşılarının herkes tarafından ücretsiz bir şekilde gerçekleştirildiği bilgisini katılımcılar ile paylaşmaları istenmiştir. Aşının güvenliği ve uzun vadeli sonuçları konusunda endişeli olduklarını belirten katılımcılar için de, hata payı dahilinde olabilecek, hafif bir artış (%5) tespit edilmiştir. COVID-19 aşılarının ücretsiz olduğu bilgisini paylaşma notunda olduğu gibi, anketi gerçekleştiren görevlilerin bu kişileri bilgilendirilmiş rızalarını aldıktan sonra COVID-19 aşıları hakkında kurum içi veya kurum dışı bilgi yayma ve farkındalık artırma yönlendirmeleri yapmaları özellikle istenmiştir. Bu turda aşılar nasıl ulaşılabileceği konusunda net bilgiye sahip olmadığını belirtenlerde belirgin iyileşmeler tespit edilmiş, %24'ü bunu aşı olmama nedeni olarak 4. turda belirtirken, 5. Turda bu oran %6'ya düşmüştür.

İhtiyaç analizi ayrıca, bireylerin aşılarla erişmek için herhangi bir aksiyon almamalarına ilişkin olarak gruplar arasındaki farklılıkları da belirlemiştir. Kırsal nüfusta aşı olmayı istememe oranı kentsel nüfusa göre biraz daha fazla olarak belirlenmiştir (%7). Bu, **aşı olmanın olumlu etkileri konusunda bilgi yayma ve farkındalık yaratma çabalarıyla kırsal nüfusa yönelik çabaların artırılması gerektiğini göstermektedir.**

Aşı olmayı istememe hususunda cinsiyet grupları (hem katılımcılar hem de hane sorumluları) arasındaki farklılıklar da belirlenmiştir. Sorumlusu kadın olan hanelerde aşı olmayı istememe (%13), hane sorumlusunun erkek olduğu hanelere göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Buna ek olarak, sorumlusu kadın olan haneler arasında fiziksel engellilikten kaynaklanan erişim zorluklarının da biraz daha yüksek (%5) olduğu tespit edilmiştir. Erkekler arasında maliyetlerle ilgili endişeler, kadınlara kıyasla biraz daha yüksek olarak belirlenmiştir (%7). Bu bulgular, **kırsal nüfusta olduğu gibi, sorumlusunun kadın olduğu hanelerin, aşının olumlu/önleyici etkileri hakkında bilgi yayma ve farkındalık yaratma çabaları ile desteklenmesi gerektiğine dair işaret etmektedir. Ayrıca, hane içinde engeli bulunan üyeler için aşılarla engelsiz erişim sağlanmalıdır. Ek olarak, özellikle erkekler için COVID-19 aşılarının ücretsiz olduğu bilgisi ile ilgili bilgi yayma ve farkındalık yaratma çalışmaları düzenlenmelidir.**

Uyruk grupları arasındaki farklılıklar açısından Afganlar arasında sağlıklı olduklarına ve aşıya ihtiyaçları olmadığına dair inanç, diğer nüfus gruplarına göre %15 oranında daha fazladır. Fiziksel engellerden kaynaklanan erişim sorunlarının da Afgan nüfusu içinde en yüksek (%13) olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, Afgan bireyler de sağlık hizmet sağlayıcılarına (örneğin ulaşım ile ilgili) erişimde zorluklarla karşılaşılıyor gibi görünmektedir. Kırsal alanda yaşayan nüfus ve kadınların sorumlu olduğu hanelere yönelik tavsiyede olduğu gibi, **bilgi yayma ve bilinçlendirme çabaları da Afgan bireyleri ve haneleri hedef almalı ve fiziksel engelli üyeleri olan hanelere destek sağlanmalıdır. Genel olarak, Afgan haneler aşılarla erişmek için sağlık hizmet sağlayıcılarına erişimlerini sağlamak için ayrıca ulaşım ile desteklenmelidir.**

Eğitime Erişim

Eğitime erişimle ilgili bulguların, genel erişim perspektifinden bakıldığında ve hane düzeyinde incelendiğinde, bireysel çocukların kayıt durumlarını değerlendirmek yerine daha kesin sonuçlar verdiği düşünülmektedir. Bunun nedeni, genel olarak, bir önceki turda olduğu gibi, anketin demografik bölümü aracılığıyla hane düzeyinde belirlenen çocuk sayısı ile eğitim bölümü altında sorulan sorularda okul çağındaki çocukları olmadığını belirten haneler arasında bir tutarsızlık olmasıdır. Bu, bazı hanelerin çalışmayan çocuklar veya 18 yaşın altındaki bireyler (vb.) olarak tanımlayabileceği "okul çağındaki çocuklar" tanımına hanelerin farklı bakış açılarından kaynaklandığı düşünülmektedir. İkinci olarak, zaman kısıtlamaları, anketin uzunluğu ve anketin

genel metodolojisi (anketin telefon görüşmeleri aracılığı ile yapılması) nedeniyle hanedeki her çocuğun durumunu sorgulamak mümkün olamamıştır. Bunlar ihtiyaç analizi kapsamında açık sınırlamalar olduğundan, okula kayıt oranlarına ilişkin bulgular bu perspektif ile değerlendirilmelidir.

Okula kayıtlı okul çağında çocukları olup olmadığı sorulduğunda, katılımcıların **%58'i okul çağında ve okula erişimi olan çocukları olduğunu belirtirken, %7'si çocuklarının eğitime erişimlerinin olmadığını belirtmiştir.** Ek olarak, katılımcıların %36'sı okul çağında çocukları olmadığını belirtmiştir. En yüksek okula erişim oranları Suriyeli haneler arasında tespit edilmiştir (genele oranla %6 daha yüksek). Genel olarak, ihtiyaç analizinde, okullara kayıtlı olmayan çocukları olan hanelerle ilgili olarak gruplar arasında büyük farklılıklar tespit edilmemiştir.

Katılımcılara, uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime geçişin ardından çocuklarının okullara/derslere ne sıklıkla katılabildikleri de sorulmuştur. **Okullara erişimi olan çocuklu hanelerin %80'i her zaman derslere devam ettiğini belirtirken, bulgular, okullara/derslere düzenli katılım ve eğitime genel erişimde açıkça iyileşmeler olduğunu göstermektedir.** Bu, tüm çocukların (hane düzeyinde tanımlanan) %80'inin okula kayıtlı olduğu anlamına gelmemekte, ancak hanelerin eğitime erişiminde genel bir iyileşme olduğunu göstermektedir.

Birçok hane, çocuklarının okullara kayıtlı olduğunu belirtirken, ihtiyaç analizi, erişim ve eğitime devam etme konusunda belirli zorlukları tespit etmektedir. Bahsedilen başlıca iki zorluk, okullara olan uzaklık/ulaşım ile ilgili sorunlar ve maddi kısıtlamalardır. Katılımcıların %14'ü de çocuklarının fiziksel engelleri dolayısı ile zorluk yaşadıklarını belirtmekte ancak bu bulgu toplam 18 çocuk adına dile getirilmektedir.

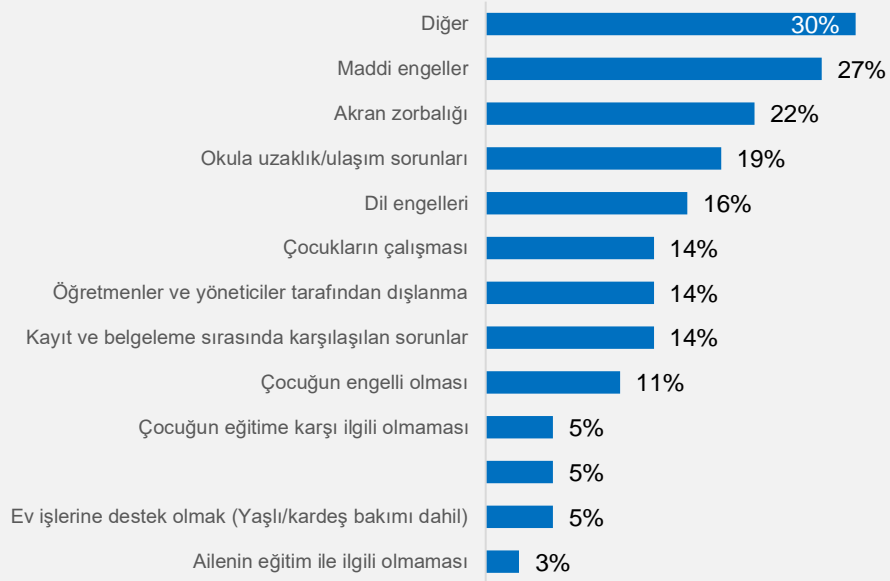
Hanelerin genel olarak %7'si, okula kayıtlı olmayan okul çağında çocukları olduğundan bahsetmiştir. Haneler tarafından çocuklarının okula gitmeme nedenleri arasında maddi engeller, akran zorbalığı ve okullara uzaklık/ulaşım sorunları yer almaktadır. Ayrıca katılımcıların %11'i de çocuklarının engelli olmasının okula gitmeme nedeni olarak belirtmektedir (bu durum 8 çocuk adına belirtilmiştir).

Okullara uzaklık/ulaşım ile ilgili maddi engeller ve zorluklar, hem okula kayıtlı çocuğu olan haneler hem de okul dışı çocuğu olan haneler tarafından dile getirilmektedir. Bu, **eğitimde sürekliliği teşvik etmek için çocuklu haneleri hedefleyen sürekli mali yardıma (potansiyel olarak artan ulaşım desteklerine) ihtiyaç duyulduğunu gösterir.**

Çocukların Okul Dışı Kalma Sebepleri

Katılımcılara okullara kayıt sırasında herhangi bir sorunla karşılaşmış ve karşılaşmadıkları sorulduğunda, %50'si "diğer" sorunlarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Karşılaşılan başka zorluklar arasında, kimliklerin ve GİGM kayıtlarının eksikliğine ek olarak, herhangi bir neden belirtilmeden kayıt/kayıt yapmayı reddetmeleri yer almaktadır. Toplamda 44 çocuğun (20 haneye tekabül eden) okullara kayıt/kayıt sırasında bahsedilen bu zorluklardan etkilendiği belirlenmiştir.

Yükseköğretime erişim açısından, önceki turlarda olduğu gibi, bulgular **mülteci hanelerin çoğunluğunun yükseköğretime devam eden herhangi bir üyesinin (%91) olmadığını göstermektedir**. Toplamda, hanelerin %8'inin¹² yükseköğretime halihazırda devam eden en az bir üyesi olduğu tespit edilmiş olup bunların %5'i lisans derecesinde ve %2'si önlisans derecesinde, %1'inin üniversite sınav sonuçlarını beklediği ve %1'den azının yüksek lisans derecesini tamamladığı tespit edilmiştir. Yükseköğretime en yüksek erişim oranları Irak uyruklu bireylerde görülmüştür (şu anda %12'si yükseköğretime katılmaktadır).

Katılımcılara COVID-19 öncesinde Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla sağlanan herhangi bir mesleki veya beceri geliştirme kursuna katılıp katılmadıklarının sorulduğu önceki turdan farklı olarak, bu turda, bu sorunun kapsamı herhangi bir kamu kurumu ve yerel yönetimler aracılığıyla verilen kursları içerecek şekilde genişletilmiştir. Buna göre, gruplar arasında ankete katılanların

¹²UNHCR istatistiklerine göre, küresel olarak, mültecilerin yaklaşık %5'i bir yükseköğretim programına kayıtlıdır. [UNHCR - Yükseköğretim](#)

%33'ü kamu kurumları ve yerel yönetimler tarafından verilen kurslara katıldıklarını belirtmiştir. Kurslara en yüksek katılım, Irak (%47) ve Afgan (%44) hanelerine aittir.

COVID-19 öncesi kurslara katılanların %87'si Türkçe dil kurslarına katıldığını belirtirken, bunu meslek kursları (%23) ve genel hobi kursları (%9) takip etmektedir. COVID-19'dan önce kurslara katılanların çoğu (%57), COVID-19 sırasında da ilgili kurslarına devam edebildiklerini belirtmiştir.

İş, Gelir ve Sosyal Yardımlar

İş

Önceki Turlarda olduğu gibi, işle ilgili sorular, COVID-19 öncesi bireylerin çalışma durumlarını ve koşullarını, pandemi dönemi ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Ancak bireylerin mevcut çalışma durumlarının sadece COVID-19 salgınından etkilenmediği, Türkiye'de kötüleşen sosyo-ekonomik durumun da bireylerin çalışma durumlarında ve aylık giderlerini karşılayabilmelerinde önemli bir etken haline geldiği göz önüne alınmalıdır. Bu hususta, bir sonraki turda bu bölümün tamamı güncel ekonomik durumun mülteci toplulukları üzerindeki etkisini araştıracaktır.

Katılımcıların
%60'ı,
salgın öncesinde
kayıt dışı çalıştığını
belirtmiştir

Tüm ihtiyaç analizi turlarında, yanıt verenlerin çoğu pandemi öncesinde kayıt dışı çalıştıklarını belirtmiştir. Bu turda, **ankete katılanların %60'ı COVID-19 salgını öncesinde kayıt dışı çalıştığını, %31'i pandemi sonrası işsiz kaldığını ve sadece %9'u çalışma izni ile çalıştıklarını bildirmiştir.**

COVID-19 öncesi çalışma durumuna dair gruplar arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Hane sorumlusunun kadın olduğu hanelerde daha yüksek işsizlik oranları özellikle göze çarpmaktadır (hane sorumlusu erkek olan hanelere göre %16 oranında daha yüksek). Öte yandan, hane sorumlusunun erkek olduğu hanelerde kayıt dışı çalışma, kadınların hane sorumlusu olduğu hanelere göre önemli ölçüde daha yüksektir (erkeklerin sorumlu olduğu hanelerde %63, kadınların sorumlu olduğu hanelerde %49).

Önceki turlarda olduğu gibi, nüfus grupları arasında da çalışma statüsüne istinaden farklılıklar tespit edilmiştir. Bir önceki turda ve bu turda, kayıt dışı çalışmanın İran topluluklarında en yüksek olduğu belirlenirken (5. turda %76), önceki turda kayıt dışı çalışma oranı en çok Suriyeliler sonrasında ise İranlılar da görülmüştür. Bu turda, kayıt dışı çalışma oranının Afgan topluluklarında ikinci en yüksek olduğu belirlenmiştir (%68). Ayrıca, bu turdaki bulgular, Irak topluluklarında işsizlik oranının en yüksek olduğunu göstermektedir. Iraklı katılımcıların neredeyse yarısı (%47)

pandemi öncesinde resmi veya kayıt dışı işleri olmadığını bildirmektedir. Çalışma izni ile çalışma oranları en yüksek Irak ve Suriye topluluklarında olduğu belirlenmiştir (sırasıyla %11 ve %10).

Bu turdan edinilen bulgular coğrafi konumlar arasında da farklılıklar olduğunu göstermektedir. COVID-19 öncesi kayıt dışı çalışma en yüksek Ege bölgesinde (%65), işsizlik oranı en yüksek Güneydoğu bölgesinde (%35) ve çalışma izni ile kayıtlı çalışmaya erişim en yüksek Marmara bölgesinde (%12) tespit edilmiştir.

Önceki turda olduğu gibi, COVID-19 salgını öncesinde istihdam edilen bireylerin yaklaşık yarısı bir kişi, şirket veya hane için çalıştığını belirtmiştir. Önemli olan, çalışma izni ile çalıştığını belirtenlerin %76'sının kişi, şirket veya hane halkı tarafından istihdam edildiğidir. Salgın öncesi diğer istihdam türleri arasında kısa süreli/düzensiz işlerde ara sıra yapılan işler (%29) ve mevsimlik işler (%14) bulunmaktadır. Ankete katılanların sadece %5'i kendi işinin olduğunu belirtmiştir.

Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, mevsimlik çalışmanın kırsal bölgelerde yaşayan katılımcılar arasında en yüksek olduğu belirlenmiştir (%31). Kırsal bölgelerde yaşayan katılımcıların önemli bir bölümünün (%32) kısa süreli/düzensiz işlerde çalıştığı da belirlenmiştir.

İhtiyaç analizi, cinsiyet grupları (katılımcılar ve hane sorumluları da dahil) arasındaki istihdam türündeki farklılıkları belirlemiştir. Örneğin, sorumlusu kadın olan hanelerde kısa süreli/düzensiz işler erkeklerin hane sorumlusu olduğu hanelere kıyasla biraz daha yüksek olarak belirlenmiştir (bu aynı zamanda kadın katılımcılar için de geçerlidir). Hane sorumlusu kadın olan hiçbir hane kendi işinin olduğunu belirtmemiştir. Mevsimlik çalışmanın ise erkekler için kadın katılımcılara göre biraz daha yüksek (%11) olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, nüfus grupları arasındaki farklılıklar açısından, Afgan katılımcıların yaklaşık yarısı (%48) kısa süreli/düzensiz işlerde çalıştıklarını ve mevsimlik işlerde çalışan küçük bir gruba (%4) ek olarak belirtmişlerdir. İranlılar için olduğu gibi, Afgan katılımcılar arasında hiçbir işletme sahibi tespit edilmemiştir ve İranlı katılımcıların yarısının da kısa süreli/düzensiz işlerle uğraştığı belirlenmiştir (%51). Son olarak, Irak uyruklu topluluklarda mevsimlik çalışmanın önemli ölçüde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Irak uyruklu katılımcıların %33'ü mevsimlik işlerde çalışmaktadır). **COVID-19'un başlamasından önce kadınların hane sorumlusu olduğu haneler ve Afgan ve İran toplulukları arasında işletme sahibi olmama oranı göz önüne alındığında, geçim kaynakları sektörü ve sektör ortakları tarafından beceri geliştirme faaliyetleri, iş kurma girişimleri, İŞKUR'a ve diğer ilgili hizmet sağlayıcılara nasıl erişileceği, işletmelerin nasıl kaydedileceği hususunda bu gruplar özelinde artan müdahalelerde bulunmaları önerilebilir. Ayrıca bu grupların daha çok kısa süreli ve düzensiz işlerde çalıştıkları göz önünde bulundurularak daha uzun vadeli, sürdürülebilir ve öngörülebilir**

İstihdam olanaklarına erişimlerinin artırılması da hedeflenmelidir. Son olarak, kayıt dışı çalışmanın en yüksek olduğu Ege bölgesinde kısa süreli/düzensiz işlerin oranı en yüksek olarak belirlenmiştir.

Bu turda, **katılımcıların %67'si COVID-19 salgınından bu yana çalışma durumlarında değişiklik yaşadıklarını belirtmiştir.** Nüfus grupları açısından, İranlılar ve Afganlar, sırasıyla %78 ve %71 ile çalışma durumlarındaki değişiklikleri teyit ederek bu değişiklikten en çok etkilenenler olarak belirlenmiştir. Çalışma durumundaki en fazla değişiklik (%73) İç Anadolu ve diğer bölgelerde kaydedilmiştir.

Çalışma durumlarında değişiklik olduğunu paylaşanların %28'i ücretsiz izne ayrıldığını, %22'si işini kaybettiğini/iş verenleri tarafından işten atıldığını ve %20'si işyerinin kapandığını belirtmiştir.

Kırsal alanda yaşayan nüfus için çalışma statüsündeki değişikliğin temel nedeni ücretsiz izne gönderilmesi yerine katılımcıların %32'sinin belirttiği üzere, COVID-19 enfeksiyonu korkusu nedeniyle çalışmayı bırakmaları sonucu gerçekleşmiştir. Çalışma statüsünün değişmesinde bir faktör olarak enfeksiyon korkusu, kentsel katılımcılar için çok daha düşüktür (%9).

Nüfus grupları arasında çalışma statüsündeki değişikliğin nedenlerinde belirli farklılıklar tespit edilmiştir. İranlı (%57) ve Afgan (%50) katılımcılar için işlerini kaybetme ve işverenleri tarafından işten çıkarılma önemli ölçüde daha yüksektir. İşyerinin kapatılması Iraklıları diğer nüfuslardan daha fazla etkilemiş gibi görünmektedir (genel olarak %20'ye kıyasla %32). Ayrıca Suriyelilerin %35'i ücretsiz izne ayrılmıştır.

Çalışma durumu ve koşullarındaki değişikliklerin işverenler tarafından uygulanıp uygulanmadığı sorulduğunda, ankete katılanların %67'si durumun böyle olduğunu doğrulamıştır. İranlılar (%85) ve Iraklılar (%79), işverenler tarafından dayatılan koşullardan en çok etkilenen uyruk grupları arasında görülmektedir. İran uyruklu katılımcıların yarısı kısa süreli/düzensiz işlerde çalışması, Irak uyruklu bireyler arasında işsizlik COVID-19 öncesinde en yüksek seviyede seyretmesi özellikle bu grupların her ikisi için de endişe vericidir. Bunun, aylık harcamaları ve temel ihtiyaçları karşılama yetenekleri üzerinde önemli bir etkisi olacaktır.

Coğrafi konum farklılıkları açısından, işverenlerin dayattığı değişikliklerin en yüksek olduğu bölgeler İç Anadolu ve diğer bölgeler (%80), ve Ege bölgesi (%79) olarak belirlenmiştir.

Gruplar arasında, önceki turlarla karşılaştırıldığında, bu turdan elde edilen bulgular, katılımcıların iş bulmanın daha uzun süreceğini düşündüklerini ve istihdam fırsatlarını belirlemek için gereken süre açısından öngörülemezliğin biraz daha arttığını göstermektedir. Bu turdaki katılımcıların %43'ü iş bulabileceklerini düşünürken zamanlama konusunda emin olmadıklarını belirtmiştir. Bu

oranı, 1-3 ay içinde %24 ile iş bulmayı bekleyenler, %21 ile kısa veya orta vadede iş bulmayı beklemeyenler, %13 ile iş bulmanın 3-6 ay süreceğine inananlar takip etmektedir.

Erkeklerin sorumlusu olduğu hanelerin genel olarak iş bulma konusunda biraz daha umutlu oldukları ve erkeklerin iş bulma beklentisinin 1-3 ay arasında olduğu belirlenmiştir. Hiç iş bulma beklentisinin olmaması kadınlar için daha yüksek seyretmektedir.

İranlıların yaklaşık üçte biri kısa veya orta vadede iş bulmayı beklememektedir. Durumun neden böyle olduğunu düşündükleri açık olmamakla birlikte, bu bulgu, iş fırsatlarının nerede ve nasıl aranacağı, İŞKUR'a kayıt, beceri geliştirme ve meslek kursları ve iş eşleştirme müdahaleleri dahil olmak üzere geçim müdahalelerinin İran uyruklu birey ve haneleri odak noktasına alması gerektirdiğini göstermektedir.

İşsizliğin nedenleri sorulduğunda, COVID-19'dan önce çalışmadığını belirten katılımcıların üçte biri (%31) uzun süreli sağlık durumları, yaralanmaları ve/veya çalışmalarını zorlaştıracak bir engeli olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, iş aramama/çalışamayacak durumda olanları (%16), iş arayanlar (ve şimdiye kadar iş bulma hususunda başarılı olamayanlar) ve çalışmaya hazır olanlar takip etmektedir.

İşsizlik nedenleri arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. İş aramama ve/veya çalışmaya müsait olmama, kırsal bölgelerde yaşayanlar arasında kentlerde yaşayan bireylere kıyasla %14 daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Ek olarak, kırsal nüfus arasında küçük bir grup, kentlerde yaşayan katılımcılar tarafından işsizlik nedeni olarak (% 7) daha düşük sırada yer alan yaş nedeniyle işverenler tarafından reddedildiğini belirtmiştir.

Cinsiyet grupları (hem katılımcılar hem de hane sorumluları) arasındaki farklılıklar açısından uzun vadeli sağlık durumu, yaralanmalar ve/veya engeller, hane sorumlusunun erkek olduğu hanelerde kadınlara kıyasla daha belirgin bir engel olarak tanımlanmıştır. Bu aynı zamanda erkek katılımcılar için de %35'i bunu istihdamları için bir engel olarak belirttiğinden geçerlidir. Öte yandan, ev/bakım işlerinden hane sorumlusunun kadın olduğu hanelerde erkeklere kıyasla daha sık bahsedilmektedir. Özellikle ev/bakım işinin kadınların işgücü piyasasına katılımının önünde (çalışmaya isteksizliklerinden ziyade) bir engel olarak görüldüğüne ilişkin ikinci bulgu, kadınların ev/bakım görevlerinin azaltılması/ortadan kaldırılması için aile sorumlusu kadınları destekleme ihtiyacını, gündüz bakım evlerine erişimin güçlendirilmesi de dahil olmak üzere, vurgulamaya devam etmektedir.

Son olarak, uzun süreli bir sağlık durumu, yaralanma ve/veya engellilik durumu istihdama engel olan nedenler arasında en çok Afganlar tarafından (%38) belirtilmiş olup, Iraklılar için iş bulamamak başlıca nedenler arasında yer almıştır. İran uyruklularda olduğu gibi, Irak uyruklu bireylerin işgücü piyasasına erişimini artırmaya yönelik öneriler arasında ilgili hizmet sağlayıcılara erişimi (örneğin, İŞKUR, Halk Eğitim Merkezleri vb.) bilgi yayma faaliyetleri ile desteklemek, mesleki ve beceri geliştirme faaliyetlerine erişimlerini kolaylaştırmak, ve diğer ilgili geçim müdahaleleri yer almaktadır.

Genel olarak, çocuk işçiliği ile ilgili bulgular önceki turların bulgularına oldukça benzer kalmıştır. 5. turda hane düzeyinde toplam 3.038 çocuk belirlenmiş, bunlardan 109'unun çalıştığı tespit edilmiştir (tüm çocukların yaklaşık %4'ü). Çalışan çocuklar açısından %4 yüksek bir oran gibi görünmese de, Türkiye'deki toplam mülteci çocuk sayısı çerçevesinde düşünülüğünde tahminen 80.000 mülteci çocuğun çalıştığı varsayımına ulaşılabilir. **Son turdan bu yana özellikle endişe verici ve dikkate değer bir değişiklik olarak, 4. turda tüm çalışan çocukların üçte birinin 12 yaşın altında olduğu belirlenirken, bu turda bu oranın %46'ya çıkması olmuştur. Bu, 12 yaşın altındaki çalışan çocuklarda son turdan bu yana %60'lık bir artış göstermiştir.**

Çalışan çocukların çoğunluğu (%92) kentlerde, Güneydoğu bölgesinde (%44) ve erkeklerin hane sorumlusu olduğu hanelerde (%86) tespit edilmiştir. **Genel olarak, çalışan çocukların çoğunluğu Suriye kökenli olmakla birlikte, 12 yaşın altındakiler en çok Afgan hanelerinde tespit edilmiştir (12 yaşın altındaki tüm çalışan çocukların %42'si). İhtiyaç analizi, çalışma koşullarını incelemekte ve Türkiye'deki mülteci topluluklarında çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin yaygınlığı konusunda güçlü bir anlayış sağlayamasa da, uyruk grupları ve çalışan çocukların yaşlarına ilişkin bulgular, çocuk işçiliği ve bağlantılı programlar ve müdahalelerin Suriyeli çocukları ve yaşlarına bağlı olarak aciliyet ve risk düzeyi göz önüne alındığında Afgan çocukları hedef kitle olarak belirlemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.**

Tekstil ve terzilik (%40), tarım ve hayvancılık (%9) ve inşaat sektörü (%9) çalışan çocuklar için en öne çıkan sektörler/istihdam alanlarıdır. İstihdam sektörlerinde gruplar arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Örneğin, kentlerde yaşayan ve çöp/kağıt toplayan çocuk tespit edilmemiş olup, kırsal bölgelerde çalışan çocukların üçte biri bu iş ile uğraşmaktadır. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, tarım ve hayvancılık da kırsal alanlarda kentsel alanlara göre daha yüksektir. Ayrıca, erkeklerin sorumlusu olduğu hanelerde sokakta çalıştığı tespit edilen çocuk bulunmazken, bu oran sorumlusunun kadın olduğu hanelerde çalışan tüm çocukların %9'una çıkmaktadır. Sokakta çalışma, Türkiye'de tespit edilen yüksek riskli/en kötü çocuk işçiliği biçimlerinden biri olduğundan, bu tür çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması için ivedilikle hane sorumlusunun kadın olduğu haneler hedef alınarak gerekli müdahaleler yapılmalıdır. Coğrafi bağlantılar açısından en çok sokaklarda

çalışmanın Marmara bölgesinde, çöp/kağıt toplamanın ise Güneydoğu bölgesinde olduğu tespit edilmiştir.

Mülteci topluluklarında çocuk işçiliğine yol açan faktörlerin çoğu, geçim kaynaklarına erişim ve hanelerin sosyo-ekonomik durumu ile doğrudan bağlantılıdır. Bu turdaki çocuk işçiliğinin ana nedenleri, hane gelirlerinin ihtiyaçları ve giderleri karşılamaya yeterli olmaması (%63), başka çalışan bir hane üyesinin olmaması (%33) ve hane bütçesine katkıda bulunmak isteyen çocuklar olarak belirlenmiştir (%24).

Bu sosyo-ekonomik göstergeler de dahil olmak üzere, çocuk işçiliğinin nedenleri gruplar arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Örneğin, kırsal nüfus için, eğitim maliyetlerini karşılayamamanın yanı sıra okula kayıt ve/veya devam etmedeki zorluklar, kırsal nüfus için kentsel katılımcılara kıyasla çocuk işçiliğine yol açan faktörler açısından daha yüksek sıralarda yer almaktadır.

Cinsiyet grupları (hem katılımcılar hem de hane sorumluları dahil) arasındaki farklılıklar da belirlenmiştir. Kadınlar ve erkekler arasındaki en dikkate değer farklar ve hane sorumluları aşağıdaki grafikte gösterilmektedir:

Yukarıda bahsedilen bulgular, sorumlunun kadın olduğu haneleri ve çalışan çocuğu olan kadınları geçim kaynakları müdahaleleri, maddi yardım ve okula kayıt süreçlerinde destekleme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bahsedilen müdahalelerin çocukların okula devamlılıkları açısından ve okul dışı kalmamaları noktasında önleyici tedbirler olabileceği öngörülmektedir.

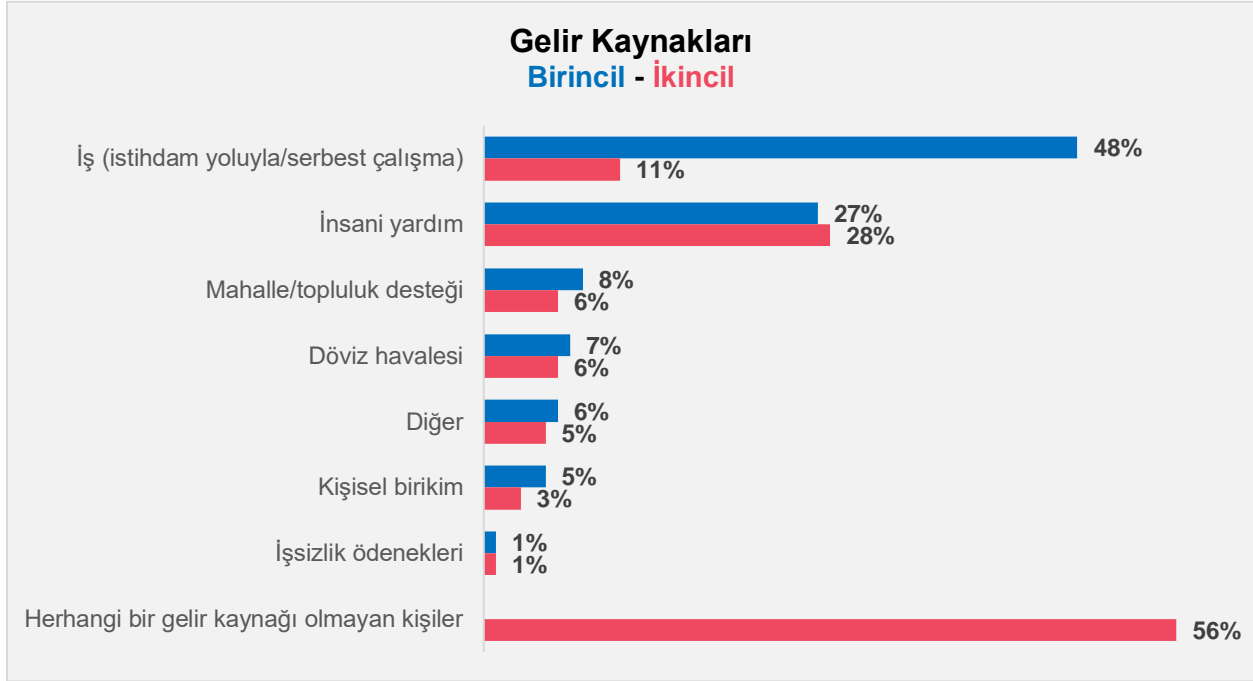

Cinsiyet grupları arasındaki farklılıklara ek olarak, bulgular aynı zamanda farklı uyruk gruplarının çocuk işçiliğine yol açan çeşitli zorluklarla karşı karşıya olduğunu da göstermektedir. Mesela, gruplar arasında yeni beceriler öğrenmek ve kişisel gelişim için çalıştığından bahsedilen çocuklar %6'lık bir orandadır. Fakat bu oran, İran uyruklu çocuklar için %50'ye çıkmaktadır. İranlı çalışan çocukların diğer %50'si ise için ise hane gelirlerinin yeterli olmaması sebebiyle çalışıklarından bahsedilmektedir. İranlı çocukların örgün eğitime devam etmelerini sağlamak ve aynı zamanda gelecekte istihdamı güvence altına almak için olumlu etkisi olabilecek becerileri geliştirmeye devam etmelerini sağlamak adına, İran uyruklu haneler, örgün eğitimin alternatif bir biçimi olarak teknik ve mesleki eğitime yönlendirilerek giderek daha fazla ilgili programlarda hedef kitlesi olarak belirlenebilir. Iraklılar için sosyo-ekonomik göstergelere ek olarak çocukların çalıştırılmasının başlıca nedenleri arasında eğitimle ilgili maliyetleri karşılayamama ve kayıt sırasında karşılaşılan zorluklar (her ikisi de %50) bulunmaktadır. Bu, Iraklı hanelerin okula kayıt süreçlerinde desteklenmesi ve eğitimle ilgili masrafları karşılamayı amaçlayan programlara/müdahalelere dahil edilmesi gerektiğini açıkça göstermektedir. Son olarak, Afganlar için, çocuk işçiliğine yol açan faktörler eşdeğer öneme ve orana sahip olup bunlar, okula kayıtla ilgili zorluklar, gelir yetersizliği ve çalışan başka bir hane üyesinin olmaması olarak sıralanabilir. Afganlar için bu aynı zamanda, okul kayıt süreçlerindeki desteğe ek olarak, temel ihtiyaçlar ve geçim kaynakları müdahaleleri ile bu grubu hedefleyen ek programların gerekliliğine açıkça işaret etmektedir.

Gelir ve Sosyal Yardımlar

2. tur itibariyle gelir kaynaklarına istinaden toplanan bulgular benzer kalmıştır. **Katılımcıların birincil gelir kaynaklarının %48 oranında iş (istihdam/serbest çalışma), %27 ile insani yardım ve mahalle/topluluk desteği (8%) olduğu tespit edilmiştir.** İş statülerinin büyük oranda değişmesine rağmen (önceki bölümde belirtildiği gibi işsiz kalmak ve iş yerlerinin kapatılması dahil olmak üzere) halen birincil gelir kaynağı olarak kalabilmiştir. Katılımcıların %46'sı, istihdam yolu veya serbest çalışma ile elde edilen gelirin tek kaynak olduğunu belirtmektedir.

Birincil gelir kaynakları hususunda gruplar arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Hane sorumlusunun erkek olduğu hanelerde, iş yolu ile elde edilen gelir %13 oranında sorumlusu kadın olan haneler ile karşılaştırıldığında daha yüksek çıkmıştır. İş yolu ile elde edilen gelir İranlılar için %66 oranında tek gelir kaynağı olarak belirlenmiş ve geçim kaynaklarına erişim özellikle İran uyruklu bireyler tarafından kritik olarak değerlendirilmiştir. Diğer gruplardan farklı olarak, Irak uyruklu bireyler için döviz havalesi en etkin gelir kaynağı olarak belirlenmiştir (Iraklılar için %21 iken genel olarak %7 olarak belirlenmiştir). Döviz havalesinin tek gelir kaynağı olarak belirten bireylerin, gelir kaynağı olarak diğer unsurları belirtenlere bireylere göre aylık temel ihtiyaçlarını karşılama hususunda daha avantajlı oldukları görülmüştür.

Katılımcılar arasında, insani yardım birincil gelir kaynağı olarak kalmaya devam etmiştir. Genel olarak, katılımcıların %52'si kamu kurumları, yerel makamlar, ulusal ve uluslararası STK'lar ve BM kurumları tarafından yardım aldığını belirtmiştir.

Yardıma erişimde gruplar arasındaki farklılıklar açısından, bulgular, yardım alan genel olarak %52'ye kıyasla, İranlıların sadece %28'inin nakdi ve/veya aynı yardıma eriştiğini göstermektedir. Ayrıca, kadın katılımcılar erkeklere kıyasla biraz daha fazla (%7) yardım almaktadır. Son olarak, yardıma erişim en yüksek Güneydoğu bölgesinde (%58), en düşük ise Marmara bölgesinde belirlenmiştir (%43).

Bu turda, yardım türlerine ilişkin veriler, yalnızca nakit veya yalnızca aynı alanlar ile her ikisini birden alanlar açısından analiz edilmiştir. Buna göre, **önceki turlarda olduğu gibi, en belirgin yardım şekli nakit olmaya devam etmekte ve %85'i yalnızca nakit yardım aldığını belirtirken,**

%6'sı yalnızca aynı yardım almakta olduğunu paylaşmıştır. Ek olarak %8'lik bir kesim hem nakdi hem de aynı yardım almaktadır. Kırsal bölgelerde yaşayan ve yardım aldığını belirten kişilerin %19'u hem nakdi hem de aynı yardım aldıklarını belirtmiştir.

Cinsiyet grupları arasında yardım kategorilerinde farklılıklar belirlenmiştir. Hane sorumlusu kadın olan haneler, hane sorumlusu erkek olan hanelere kıyasla daha fazla “sadece aynı” destek aldıklarını bildirmektedir. Bu, erkeklerin %90'ının yalnızca nakdi yardım aldığını, yalnızca %3'ünün ise aynı destek aldığını doğrulamaktadır. Ek olarak, hane sorumlusunun kadın olduğu hanelerin hem nakdi hem de aynı desteğe erişimi biraz daha fazladır (sorumlusu erkek hanelere göre %5 oranında daha fazladır).

İlk üç nakit yardım kaynağı SUY (%81), ardından ŞEY (%20) ve UNHCR-Göç İdaresi Başkanlığı nakit desteğidir. SUY ve ŞEY her zaman ilk iki kaynak olarak sıralanırken, en önemli nakit yardım kaynakları turlarda nispeten benzer kalmıştır. Diğer nakit kaynakları arasında ulusal ve uluslararası STK'lar (%7) ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SUY dışındaki yardımlar) bulunmaktadır. Katılımcıların sadece %3'ü Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (Sosyal Hizmet Merkezleri dahil) aracılığıyla nakit yardımına eriştiklerinden bahsetmektedir.

Yüksek oranlarda olmamakla birlikte, nakit yardım kaynaklarıyla ilgili olarak gruplar arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Kırsal nüfus tarafından ŞEY'e erişimin biraz daha az olduğu belirlenmiştir (%9). Uyruk grupları açısından ŞEY, Afgan (%5 oranında yardım alma) ve Iraklı (%7 oranında yardım alma) haneler tarafından en az erişilebilir yardım olarak görünmektedir. Ayrıca, ulusal ve uluslararası STK'lar, Afganlar tarafından ikinci yardım kaynağı ve kadınların hane sorumlusu olduğu haneler tarafından üçüncü yardım kaynağı olarak sıralanmıştır. Son olarak, yardım kaynağı olarak Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (Sosyal Hizmet Merkezleri dahil) Ege bölgesinde en yüksek sırada yer almaktadır (diğer bölgelere göre %7 oranında daha yüksek olarak belirlenmiştir).

Nakit yardımlarının ortalama değeri hane başına 907 Türk Lirası olarak tanımlandığı 4. turdan bu yana artış göstermiştir. Bu turda nakit yardımının değeri yaklaşık 1.110 Türk Lirası olarak belirlenmiştir. Bu hafif artış, Türkiye'deki genel ekonomik durum göz önüne alınarak nakit programlarının düzenlenmesine işaret etmektedir. Afganlar için ortalama nakit programlarının değeri en yüksek olarak belirlenirken, veri toplama sırasında Afganları hedef alan belirli nakit yardım planlarının mevcut olduğu not edilmelidir. En düşük nakit yardım değerleri ise İranlıları (779 TL) ve Iraklıları (868 TL) hedefleyen nakit yardım programları olarak belirlenmiştir.

Aynı yardım alan katılımcılar arasında ilk üç destek türü arasında aile hijyen kitleri, kadın hijyen kitleri ve sıhhi ürünler (%34), ardından gıda yardımı (%29), COVID-19 önleme kitleri (%16) ve barınma yardımı (%10) yer almaktadır. Aynı yardım türünde tespit edilen temel farklılıklar cinsiyet

grupları arasında olup, kadınlar için aile hijyen kitleri (vb.) ilk sırada yer alırken, erkekler için gıda yardımı ilk sırada yer almaktadır (ve kadınlara kıyasla %28 daha fazla oranda olduğu tespit edilmiştir) .

Ankete katılanların %93'ü, alınan yardımın ihtiyaçlarını tam olarak karşılamadığını belirtmiştir (ki bu, %88'inin ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadığını belirttiği 4. turdan bu yana hafif bir artışa işaret etmektedir). Yalnızca aynı yardım aldıklarını belirtenlerin %16'sı ihtiyaçlarının yardım yoluyla karşılandığını belirtirken, yalnızca nakdi yardım alanların %5'i ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmektedir. Aynı yardım daha çok özel ihtiyaçları (örn. hijyen kitleri gibi) karşılamak için tasarlandığından, şaşırtıcı olmamakla beraber, ihtiyaçları karşılama noktasında daha etkili olabilir. Bununla birlikte, **genel olarak, yardımın ihtiyaçlarını karşılamadığını ifade edenlerin (yardım alanların büyük çoğunluğunu temsil eden) artışı ve nakit yardımının bireylerin ihtiyaçlarını karşılamakta giderek daha az başarılı olması durumu, nakit yardımlarının değerleri belirlenirken dikkate alınmalıdır.**

Temel İhtiyaçlara Erişim ve Hane Giderleri

İhtiyaç analizinin tüm turlarında, aylık harcamaları ve temel ev ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin bulgular ve benimsenen başa çıkma stratejileri, en endişe verici olanlar arasında yer almaktadır. Önceki turlarda olduğu gibi, yanıt verenlerin **%90'ı aylık harcamaları ve temel ev ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadığını bildirmiştir.**

4. turda giderlerini karşılayamadıklarını belirtenlerin oranı azalmış, bu

nedenle önceki turlara kıyasla sosyo-ekonomik açıdan en savunmasız olanlar için iyileştirmeler olabileceği varsayımı yapılmıştır. Ancak, bu turda bu durumun tam tersine döndüğü gözlemlenmiştir. **4. turda katılımcıların %39'u ihtiyaçlarını hiçbir şekilde karşılayamadıklarını belirtirken, bu turda bu oran %55'e yükselmiştir.**

Önceki turlarda olduğu gibi, Afganlar bu turda da sosyo-ekonomik açıdan en savunmasız nüfus grubu olmaya devam etmiş ve tüm Afgan katılımcılarının %96'sı ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamadıklarını belirtmiştir (Afgan katılımcıların %56'sı hiç karşılayamadıklarını belirtirken, %40'ı ise ihtiyaçlarını yalnızca kısmen karşılayabildiklerini iletmiştir). Afganlar, ihtiyaçlarını karşılayamama açısından genel olarak en yüksek grubu temsil ederken, ikinci olarak en yüksek oranda ihtiyaçlarını karşılayamama durumu Irak uyruklu nüfus grubunda görülmüştür. Coğrafi konum farklılıkları açısından, ihtiyaçları karşılama kabiliyetinin en düşük olduğu bölge bir önceki turda olduğu gibi Ege bölgesi olarak tespit edilmiştir.

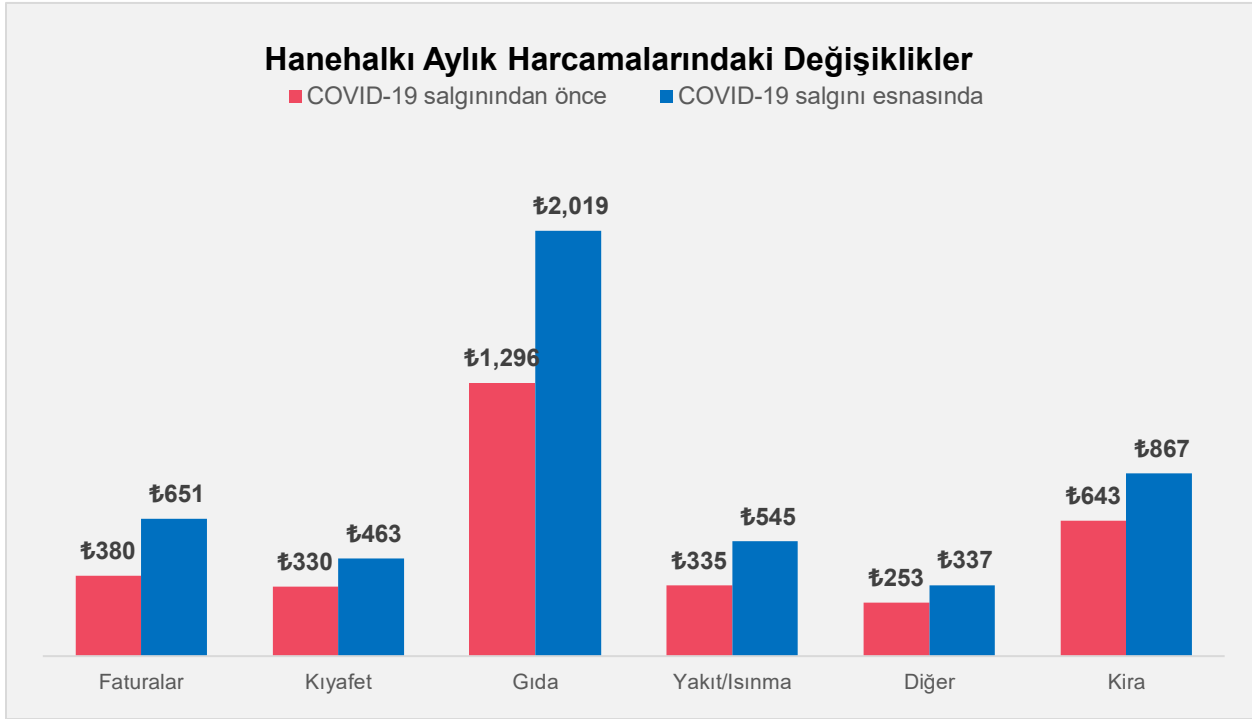
Katılımcıların sadece

10%'u

Sağlanan yardımların ihtiyaçlarını tam olarak karşıladığını belirtmektedir

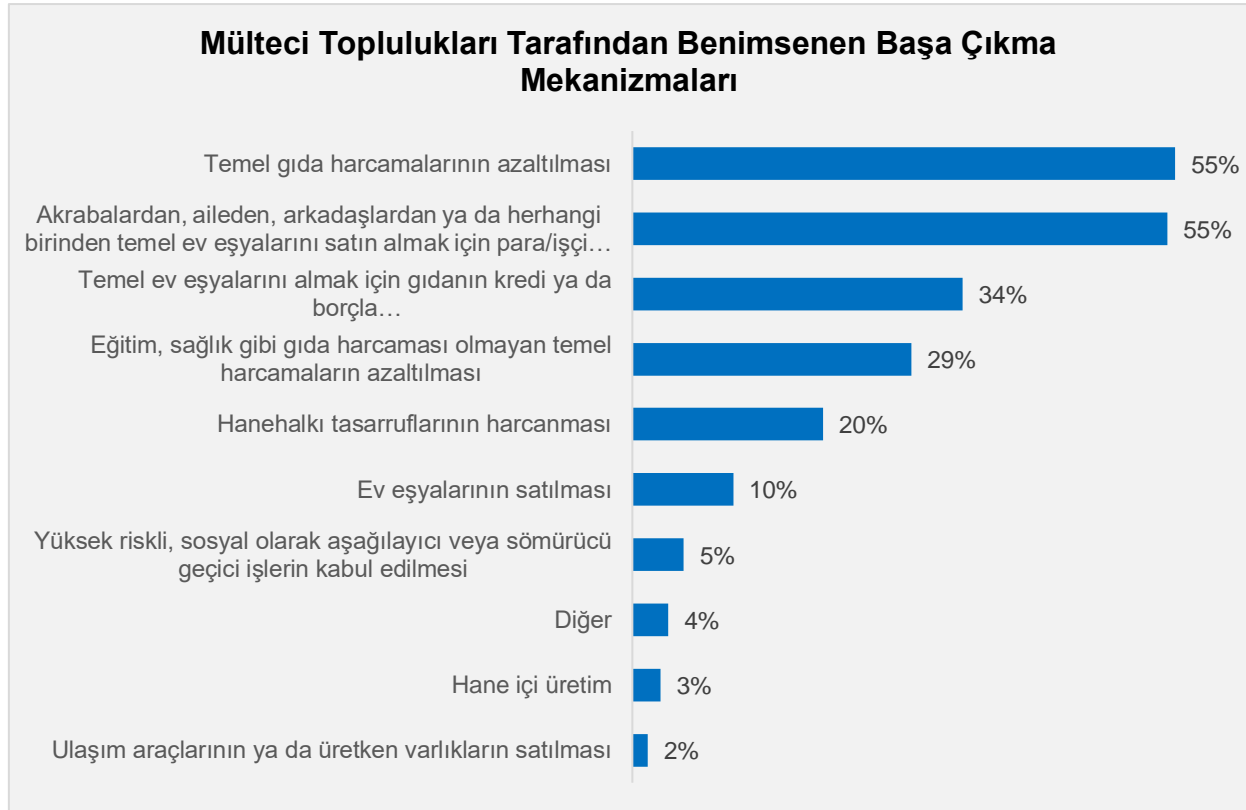
Gruplar arasında, COVID-19 öncesi dönemlere kıyasla harcamalardaki ortalama artış %63 olarak tespit edilmiştir. Harcamalardaki değişikliklerle ilgili olarak, farklı uyruk grupları arasında temel farklılıklar tespit edilmiştir. Detaylandırmak gerekirse, harcamalarda en az değişiklik (%37) İranlılarda gözlemlenirken, COVID-19 öncesi harcamalarının da diğer gruplara göre daha yüksek olduğu kaydedilmiştir. İranlıların temel harcamalarında (gıda gibi) büyük farklılıklar olmamış, ancak, muhtemelen temel olmayan harcamalar olan “diğer” harcamalarında kayda değer bir düşüş tespit edilmiştir. Harcamadaki en yüksek değişiklik Afgan hane halkı arasında kaydedilmiş ve farklı harcama kategorileri ile ilgili olarak gruplar arasında önemli bir değişiklik tespit edilmemiştir. Genel olarak tüm gruplar farklı harcama kategorilerinde kayda değer bir artış yaşamıştır.

Karşılanması en zor maliyetler gıda (%73), kira/konut (%67) ve fatura giderleri (%44), değişmemiş ve 4. tur ile benzer kalmıştır. Gruplar arasında karşılanması zor olan maliyetlerde bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Detaylandırmak gerekirse, kentlerde yaşayan katılımcılar için gıda maliyetlerinin karşılanması kırsal nüfusa kıyasla %10 daha zor olduğu belirlenmiştir. Iraklılar için kira/konut, karşılanması en zor maliyetler olarak sıralanırken, Iraklılar ve İranlılar diğer gruplara kıyasla yönetmesi en zor maliyetin sağlık harcamaları olduğunu bildirmiştir. İranlılar için hijyenle ilgili harcamaları yönetmek daha zor iken (%22 oranında diğer gruplara kıyasla daha yüksek), ulaşım maliyetleri Ege bölgesinde yönetilmesi en zor üçüncü maliyet olarak sıralanmıştır (diğer bölgelere kıyasla %11 daha yüksek).

Önceki turlarda olduğu gibi, neredeyse tüm katılımcılar (%98), maliyetlerini karşılayabilmek için bir başa çıkma mekanizması benimsediklerini belirtmişlerdir. **En yaygın olarak benimsenen mekanizmalar arasında, temel gıda harcamalarının azaltılması (%55), borç para/havale (%55) ve kredi/borçla gıda satın alınmasını içermektedir. İlk üç başa çıkma mekanizmasından ikisinin gıda ile ilgili olması, gıda yardımı ile tüm grupları daha fazla destekleme hususundaki ihtiyacı açıkça göstermektedir. Bu gruplar gıda yardımı hususunda desteklenmedikçe, sağlık ve koruma ile ilgili endişelerin ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.** Tüm gruplar gıda yardımı ile desteğe ihtiyaç duysa da, önceliklendirme çabaları için özellikle dikkat edilmesi gereken nokta, Iraklıların diğer nüfus gruplarına kıyasla maliyetlerini yönetirken temel gıda harcamalarının azaltılmasını (%73) ilk sıraya koydukları tespit edildiği ve bu durumun coğrafi bölgeler açısından en yaygın görülen bölgenin Güneydoğu bölgesi olduğu not edilmelidir (%62).

Koruma ve Toplum Seviyesinde Endişeler

Koruma ve toplum seviyesinde karşılaşılan olumsuz sayılabilecek durumlar, ihtiyaç değerlendirmesinin tüm turlarında genellikle aynı seviyelerde tespit edilmiştir. Değerlendirmenin bu turunda, aile içi şiddet, hanehalkı üyeleri arasındaki çatışmalar, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismar ve çocuk evliliklerine ilişkin gözlemlerle ilgili veriler toplanmıştır. Önceki turlardan farklı olarak, ortaklar ve paydaşlar, mülteci çocukların ve gençlerin karşı karşıya

olduğu çok katmanlı bir endişe olarak konuyu giderek daha fazla dile getirdiğinden, değerlendirmeye akran zorbalığını konusunda da sorular eklenmiş ve bu hususta bilgi toplanmıştır. Ayrıca, bireysel ve topluluk düzeyindeki stres düzeylerinin turlar boyunca en belirgin koruma ve toplum endişeleri olarak rapor edildiği göz önüne alındığında, artan stres düzeylerine yol açan nedenleri ve faktörleri ve bireylerin ve hane üyelerinin buna karşı destek isteyip istemediklerini araştırmak için de bu turda bu hususta ek sorular eklenmiştir.

Aile içi şiddet gözlemleri, geçen tura kıyasla aynı seviyede kalmış ve ankete katılanların %29'u kendi topluluklarında bir artış gözlemediğini onaylamıştır. Ancak bu genel ortalamaya karşın elde edilen bulgular, İranlı kadınların çok daha yüksek düzeyde aile içi şiddette artış gözlemlemekte olduğuna işaret etmektedir (İranlı kadınların %65'i aile içi şiddette artış gözlemlediklerini belirtmektedir). Bu bulgular, aile içi şiddetin İran topluluklarında daha yüksek seviyelerde gerçekleşiyor olduğunu veya kadınların genel olarak şiddeti ve aile içi şiddeti bir koruma endişesi olarak (yani sorunu normalleştirmek yerine) daha iyi tanımlayıp raporlayabilmesinden kaynaklı olabilir.

Topluluklar içindeki aile içi şiddet gözlemlerinde olduğu gibi, hane halkı üyeleri arasındaki çatışmalarla ilgili bulgular da önceki turlara kıyasla çok benzer seviyelerde kalmıştır. Bu turda, **ankete katılanların %36'sı hane içindeki çatışmalarda bir artış gözlemediğini doğrulamıştır.** Aile içi şiddette olduğu gibi, haneler içinde en yüksek çatışma bildiriminin İran topluluğu içinde olduğu tespit edilmiştir (%60'ı çatışmalarda artış gözlemlemektedir).

Ankete katılanların %16'sı kendi topluluklarında kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismarda artış gözlemlediklerini belirtmiştir. Bulgular, kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre biraz daha yüksek oranlarda (%7) bu gözlemde bulduklarını göstermektedir. Yukarıda belirtilen koruma endişelerinde olduğu gibi, İran topluluklarında gözlemler önemli ölçüde daha yüksek gözlemlenmiştir ve katılımcıların %36'sının COVID-19'un bir sonucu olarak toplulukları içinde cinsel şiddet ve istismardaki artışları doğrulamaktadır.

Mülteci ve ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal uyum da önceki tura kıyasla herhangi bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Bu turda, **katılımcıların %32'si ev sahibi topluluk üyeleriyle mülteci grupları arasında sosyal gerilimlerde artış gözlemlediklerini belirtmiştir.** Önceki turlarda olduğu gibi, bulgular sosyal gerilimlerin raporlanma seviyelerinde gruplar arasında bazı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Detaylandırmak gerekirse, kırsal bölgelerde yaşayanların kentsel alanlarda yaşayan katılımcılara kıyasla biraz daha yüksek düzeyde (%7) sosyal gerilim bildirmektedir. Ancak bu husustaki en büyük fark nüfus grupları arasında gözlemlenmiştir. %32'lik genel ortalamaya karşın, İranlıların %65'i topluluklarla sosyal gerilimde artış gözlemlediklerini belirtmektedir.

Ankete katılanların önemli bir kısmı, mülteci ve ev sahibi topluluk çocukları ve gençleri arasında akran zorbalığını giderek daha fazla gözlemlediklerini belirtmektedir. Tüm katılımcılar arasından %41'i akran zorbalığı gözlemlediklerini belirtmiş olup en yüksek raporlanma oranının İranlılar (%49) tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu bulguları önceki turlarla karşılaştırmak mümkün olmasa da (akran zorbalığı yeni bir alan olarak 5. turda tanıtıldığı için), raporlama seviyeleri göz önüne alındığında, **bulgular, ortakların ve diğer paydaşların akran zorbalığıyla mücadele kapsamında gerçekleştirdikleri iyi uygulamaların bağlamı, konumu ve etkisine göre belirlenmesi gereken sosyal uyum, kültürel ve sportif faaliyetler ile ilgili çeşitli girişimlerin hem ev sahibi hem de mültecileri hedefleyen programlamalar çerçevesinde artırılması gereğine ilişkin gözlemlerini doğrulamaktadır.**

Bir önceki tura benzer şekilde, **ankete katılanların %13'ü kendi topluluklarında çocuk evliliklerinin arttığına dair gözlemleri onaylamıştır.** Bu bağlamda konum, nüfus grupları veya cinsiyet grupları (hem yanıtlayanlar hem de hane sorumluları da dahil) ile ilgili olarak önemli bir farklılık tespit edilmemiştir.

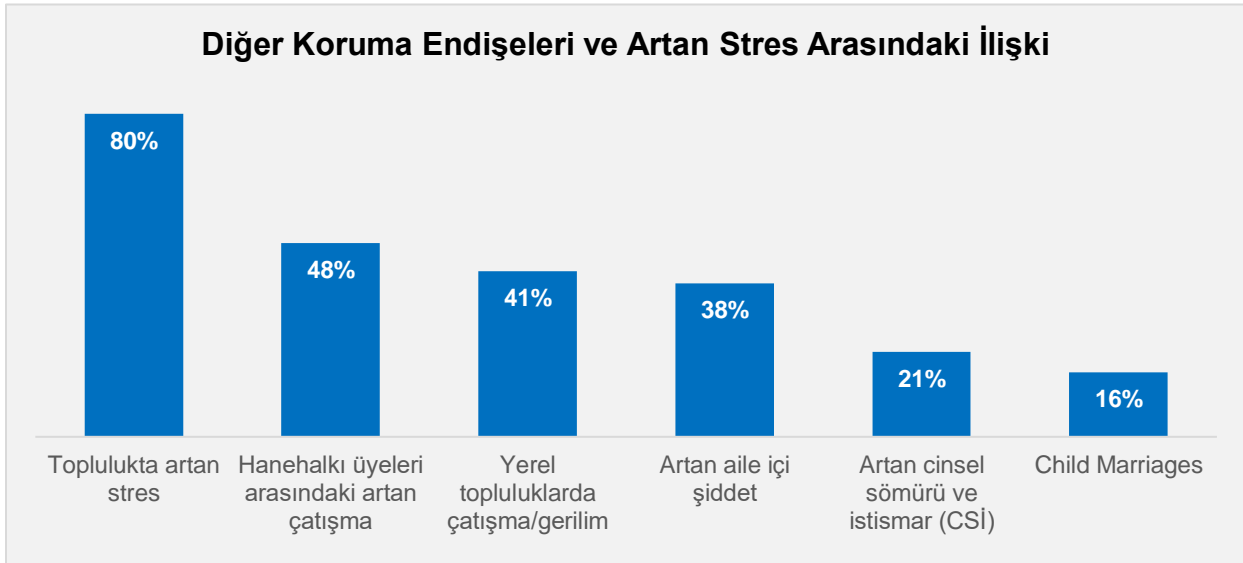
Bulgular, farklı koruma ve topluluk endişeleri arasında bağlantıların bulunduğunu göstermektedir. Detaylandırmak gerekirse, topluluklarında aile içi şiddette bir artış gözlemlediklerini doğrulayan kadın katılımcılar, hane halkı üyeleri arasında çok daha yüksek düzeyde çatışma (toplam ortalama %36'dan %78'e), mülteci ve ev sahibi topluluk üyeleri arasındaki çatışma (genel ortalama %32'den %74'e), akran zorbalığı (genel ortalama %41'den %64'e), kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddet ve istismar (genel ortalama %16'dan %48'e) ve çocuk evlilikleri (genel ortalama %13'ten %30'a) oranlarında yükselme gözlemlenmiştir. Bu, genel olarak yüksek farkındalık seviyeleri ve hem kendi hanelerinde hem de topluluk düzeyinde koruma ve topluluk düzeyindeki endişeleri belirleyebilme ve tanımlayabilme becerisi ile açıklanabilir.

Yukarıda bahsedildiği gibi, **hem bireysel hem de topluluk düzeyinde artan stres, değerlendirmenin tüm turlarında tanımlanan en belirgin koruma ve topluluk endişesi olarak belirlenmiştir.** Bu turda, katılımcıların %63'ü topluluk düzeyinde artan stres seviyelerini gözlemlediklerini bildirirken, %60'ı kendilerinin artan stres yaşadıklarını doğrulamıştır. Topluluk düzeyinde, en yüksek stres seviyeleri İran (%89) ve Afgan (%72) katılımcılar tarafından bildirilmektedir. Bu eğilim İranlı ve Afgan katılımcılar için bireysel düzeyde de raporlanmaktadır. İranlı katılımcıların %85'i ve Afgan katılımcıların %70'i bireysel düzeyde de stres yaşadıklarını belirtmektedir. Turlar arasında bu iki nüfus grubunun hem bireysel hem de topluluk düzeyinde en yüksek seviyelerde stres raporladıkları da not edilmektedir.

Aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi bulgular, artan stres seviyeleri ile diğer koruma endişeleri arasında çeşitli bağlantılar olduğunu göstermektedir. Örneğin, artan stres yaşadığını

doğrulayanlar arasında, artan aile içi şiddet ve hanehalkı üyeleri arasındaki çatışma raporları da artmaktadır (sırasıyla %9 ve %12). Bununla birlikte, artan stresin doğrudan aile içi şiddet ve hane içi çatışmalarla sonuçlanıp sonuçlanmadığı belirsizdir, çünkü son iki alan topluluk düzeyinde incelenmektedir. Öte yandan, artan stres, ev sahibi topluluk üyeleriyle olan çatışma/gerginlik ile de ilişkili görünmektedir. Detaylandırmak gerekirse, ev sahibi topluluk üyeleriyle çatışma gözlemlediklerini belirten katılımcılar için topluluk düzeyinde artan stres seviyeleri %63'ten %90'a yükselmektedir. Bu açıkça göstermektedir ki, **koruma durumu ruh sağlığı ve psikososyal durumu ile açıkça bağlantılı olduğundan koruma aktörlerinin programlamalarında ruh sağlığı ve psikososyal destek hususundaki uygulamalarını arttırmaları gerekliliğini ortaya koymaktadır.**

Bu turda ayrıca, bireysel düzeyde artan stresin nedenlerinin yanı sıra, bireylerin ruh sağlığı ve psikososyal hizmetlerine erişmeye çalışıp çalışmadıklarını, eğer erişmeye çalıştıysa hangi hizmet sağlayıcılarına erişmeye çalıştıklarını ve hizmetlerin etkili olup olmadığı hususundaki düşüncelerini hakkında da sorular dahil edilmiştir.

Artan stresin en önemli nedenleri arasında, katılımcılar Türkiye'deki gelecekleriyle ilgili belirsizlik (%25), giderlerini karşılayamama hali (%24) ve işlerini kaybetme korkusu (%13) ile ilgili olduğunu dile getirmiştir. Son iki neden açıkça ekonomik durumla (ve hem mülteciler hem de ev sahibi topluluklar üzerindeki etkisi) ve istihdama sürekli erişimle ilgili olsa da, bahsedilen üç faktörün hepsi Türkiye'deki yaşamları ve koşulları ile ilgilidir.

Bulgular, artan stresin nedenleriyle ilgili olarak gruplar arasında bazı farklılıklara işaret etmektedir. Kırsal nüfus için ilk neden giderlerini karşılayamama (%26) olurken, bunu Türkiye'nin geleceğine ilişkin belirsizlik (%24) ve çocuklarının geleceğine ilişkin kaygılar (%17) izlemektedir. Kentlerde

yaşayan katılımcılar için bu oranların sadece biraz daha yüksek olması ile birlikte, Türkiye'de ayrımcılığa ve aile içi gerilimlere/şiddete maruz kalma, kırsal kesimdeki katılımcılardan nispeten daha fazla bahsedilmektedir.

Cinsiyet grupları arasındaki farklılıklar açısından veriler, kadınlarda artan stresin üçüncü nedeni olarak çocuklarının geleceğiyle ilgili endişelerin, erkeklerde ise işini kaybetme korkusunun üçüncü sırada yer aldığını göstermektedir. Artan strese neden olan bir faktör olarak, aile içi gerginlik ve şiddet, kadın katılımcılar tarafından erkeklere göre daha yüksek düzeyde bildirilmektedir.

Nüfus grupları arasında da bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Türkiye'de gelecekle ilgili belirsizlik, çocuklarının geleceğiyle ilgili endişeleri de bir stres faktörü olarak dile getiren Afgan hanelerinde en çok öne çıkan konu olarak belirlenmiştir. İranlılar, COVID-19 nedeniyle daha yüksek düzeyde tecrit hususundaki endişeleri dile getirirken, Iraklılar çatışma ve yerinden edilmeden kaynaklanan çözülmemiş travmalardan bahsetmektedir.

Koruma endişeleri ve ruh sağlığı ve psikososyal destek alanındaki bağlantılarında olduğu gibi, bulgular, ayrıca bireylerin ruh sağlığı ve psikososyal durumları ile aylık harcamaları ve temel ihtiyaçları karşılayabilme durumları arasındaki bağlantıları da açıkça ortaya koymaktadır. Detaylandırmak gerekirse, artan stresin bir nedeni olarak giderleri karşılayamamaktan bahsedenlerin sadece %3'ü giderlerini tam olarak karşılayabildiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, stres faktörü olarak giderleri karşılayamama ve işini kaybetme korkusundan bahsedenlerin %94'ü artan stres düzeylerini bildirmektedir. Bu bulgular, stresin en belirgin nedenlerinin mevcut/kısa vadeli maddi/ekonomik koşullar ve öngörülemeyen uzun vadeli durumları ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Artan stres seviyelerine neden olan sebepler ve faktörler de dahil olmak üzere bu turdan elde edilen ruh sağlığı ve psikososyal destek ile ilgili bulgular, ruh sağlığı ve psikososyal destek müdahalelerinin çocuk koruma ve gençleri hedef alan müdahalelerle (eğitime erişimin güçlendirilmesi, kültürel faaliyetler, sosyal uyum faaliyetleri vb. dahil olabilir) etkili sonuçlara ulaşmak için geçim kaynakları ve temel ihtiyaçlarla ilgili destek (yani, bireylerin zihinsel refahı) tamamlanması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Genel olarak, kendilerinin artan stres yaşadığını bildirenlerin yaklaşık yarısı (%55) hizmetlere erişmeye çalışmadıklarını paylaşmıştır. Değerlendirme, ihtiyaç duymalarına rağmen katılımcıların neden hizmetlere erişmeye çalışmadıklarını sorgulamamıştır. Destek arayanların %18'i yerel ve

uluslararası STK'lar aracılığıyla ruh sağlığı ve psikososyal hizmeti aldığını belirtirken, %13'ü hizmet almak için hastanelere başvurduklarını belirtmiştir.¹³

Gruplar arasında, ruh sağlığı ve psikososyal hizmetlerine erişmeye çalışıp çalışmama (ya da ulaşmama) ve ayrıca bireylerin hizmetlere ulaşmak için hangi hizmet sağlayıcılara başvurdukları ile ilgili olarak belirli farklılıklar tespit edilmiştir.

Cinsiyet grupları arasındaki farklılıklarla ilgili olarak, bulgular, kadınların genel olarak ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetlerine erişmeye teşebbüs etme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir (%47'si, hane sorumlusunun erkek olduğu hanelerde %63'e kıyasla teşebbüs etmediğini belirtmiştir). Erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınların yerel ve uluslararası STK'lar aracılığıyla erkeklerden daha fazla hizmet aldığı belirlenmiştir (%7 daha yüksek). Yerel ve uluslararası STK'lar erkekler için de önemli bir hizmet sağlayıcı olmakla birlikte, erkeklerin kadınlara kıyasla hastaneler aracılığıyla ruh sağlığı ve psikososyal desteği arama olasılığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (erkeklerin %37'si hastanelere başvurduğunu doğrulamaktadır).

Nüfus grupları arasındaki farklılıklar açısından, bir hizmet sağlayıcıya ulaşmaya çalışmama konusunda en yüksek nüfus Afganlar olarak tespit edilmiştir (Afgan katılımcıların %60'ı bir hizmet sağlayıcıya erişmeye çalışmamıştır). Afganların hem bireysel hem de topluluk düzeyinde ruh sağlığı ve psikososyal durumunun en yüksek oranda etkilendiği ilk iki uyruk grubu arasında olduğu düşünüldüğünde, bu önemli bir bulgu olarak belirlenmiştir. Ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetlerine erişme girişiminde bulunan Afganlar için ilk üç hizmet sağlayıcı arasında yerel ve uluslararası STK'lar (%53), hastaneler (%15) ve özel psikoloji/psikiyatri klinikleri (%15) bulunmaktadır. Ek olarak, değerlendirmenin "Sağlık Hizmetlerine Erişim" bölümünden elde edilen bulgular, hastanelere erişmeye çalışan Afgan katılımcıların %15'inin hastaneye başvurma nedenlerini ruh sağlığı ve psikososyal hizmetleri aramak olarak belirttiğini göstermektedir (genel olarak belirlenen oran %6'ya kıyasla).

İranlı katılımcıların bireysel ve topluluk düzeylerinde en yüksek düzeyde artan stres seviyeleri bildirdiği göz önüne alındığında, Afgan katılımcılarda olduğu gibi, %53'ünün artan stres düzeylerine rağmen hizmetlere erişmeye çalışmadığını belirtmek önemlidir. Hizmet sağlayıcılara erişme girişiminde bulunanlar arasında ilk üç kategori Afgan katılımcılarla belirlenen kategoriler ile aynı olarak kalmış, ancak özel kurumlar aracılığıyla destek alma kategorisi diğer nüfus gruplarından biraz daha yüksek (% 9) oranda belirlenmiştir. Ayrıca İranlıların sağlık hizmetlerine

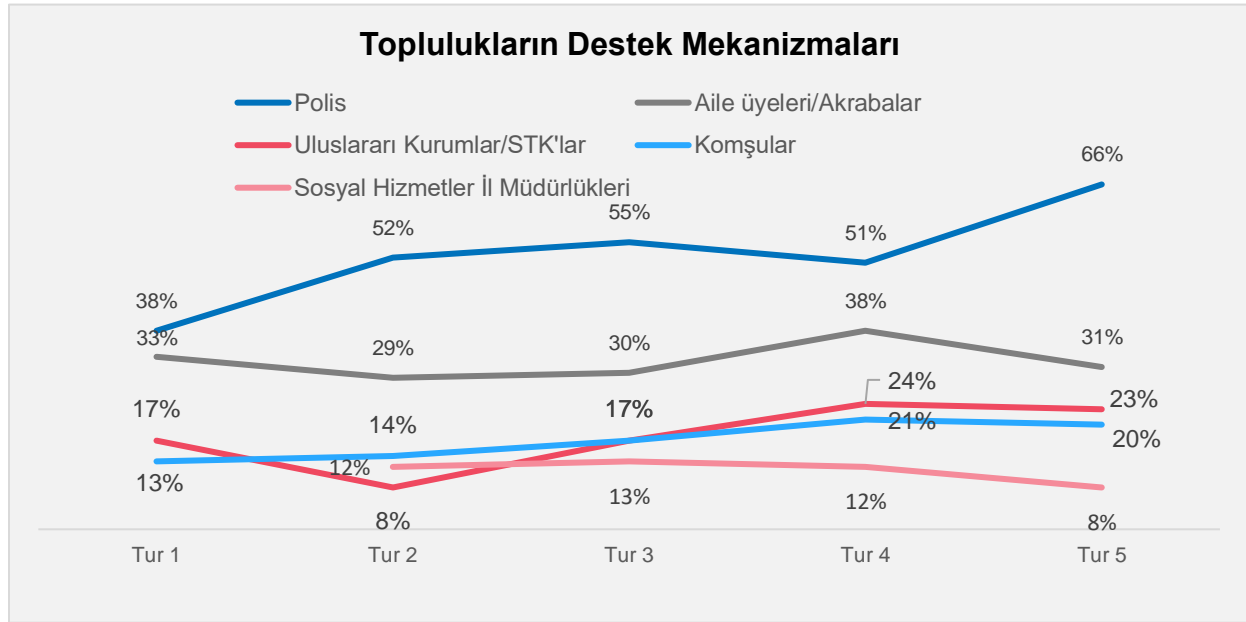
¹³ Katılımcıların ruh sağlığı ve psikososyal desteği aradığı diğer hizmet sağlayıcılar arasında göçmen sağlık merkezleri (%5), özel psikoloji/psikiyatri klinikleri (%4), sosyal hizmet merkezleri (%3) ve belediyeler (%2) bulunmaktadır.

başvurmalarının ikinci sıradaki nedeninin ruh sağlığı ve psikososyal hizmeti almaları olduğu belirtilmektedir.

Çeşitli hizmet sağlayıcılarından ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmeti aldığını doğrulayan katılımcıların %59'u hizmetlere etkin bir şekilde erişebildiklerini, %23'ü kısmen ve %18'i hizmetlere etkin bir şekilde erişemediklerini belirtmiştir. İlgili soru, destek arayanların ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetlerinden memnun olup olmadıklarını veya yararlı bulup bulmadıklarını/ruhsal sağlıkları üzerinde olumlu bir etkisi olup olmadığını sorgulamasına da, hem İranlıların hem de Afganların (en yüksek sayıda raporlama yapan nüfus grupları) birincil sırada verdikleri yanıt "hayır, hizmetleri etkili bulmadım" şeklinde olmuştur. Bazı kişilerin hizmetleri neden etkili bulmadığını daha iyi anlamak için bir sonraki tura bu hususta ek sorular eklenebilir.

Değerlendirmenin tüm turlarında polis, katılımcıların bir koruma veya topluluk endişesiyle karşı karşıya kaldıklarında güvendiklerini belirttikleri birincil destek mekanizması olarak sıralanmıştır. Diğer destek mekanizmaları diğer turlarda elde edilen bulgular ile benzer kalmış ancak sıralamada bazı değişiklikler olmuştur. Topluluklar için ilk beş destek mekanizması ve turlardaki değişiklikler aşağıdaki grafikte belirtilmiştir.

Uyruk grupları arasındaki farklılıklar açısından, Afganların destek için yerel ve uluslararası STK'lara diğer gruplardan daha fazla güvenirken, İranlıların benzer şekilde BM kurumlarına güvendiği not edilmelidir. İranlılar için dikkat çekici olan nokta, ankete katılanların %6'sına kıyasla, %15'inin nereden destek arayacaklarını bilmediklerini belirtmesidir.

Hukuki Desteğe Erişim

Genel olarak, ankete katılanların %15'i, son Turdan bu yana benzer seviyelerde kalarak, hukuki desteğe erişmeleri gereken bir durumla karşılaştıklarını belirtmiştir. **Zaman içerisinde hukuki desteğe erişim konusunda bazı iyileşmeler kaydedilmiştir. 3. Turda desteğe ihtiyacı olan %10'un %83'ü herhangi bir destek almadığını belirtmiş, 4. Turda ise desteğe ihtiyacı bulunan %14'ün %65'i desteğe erişemediğini belirtmiştir. Fakat bu iyileşmelere rağmen hala hukuki desteğe ihtiyaç duyanlar ile desteğe erişim sağlayabilenler arasında ciddi bir boşluk bulunmaktadır.** Bu turda, hukuki desteğe erişme ihtiyacından bahseden %15'in %54'ü bir avukat tarafından desteklenmediğini bildirmiştir. Yardıma erişebilenlerin %18'i yerel ve uluslararası STK'lar aracılığıyla, %12'si özel avukatlar aracılığıyla ve %11'i Barolar aracılığıyla destek aldığını teyit etmektedir.

Hukuki desteğe ihtiyacı olanlar, bu desteğe erişebilenler ve yardıma ihtiyaç duyulan alanlar ile ilgili olarak nüfus grupları arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Detaylandırmak gerekirse, İranlı katılımcılar diğer gruplara nazaran hukuki desteğe en çok ihtiyaç duyan grup olarak belirlenmiştir (%31), fakat bunların %57'si yardıma erişemediklerini paylaşmaktadır. İranlılar için desteğe ihtiyaç duyulan başlıca alanlar, kayıt ve yasal statüdeki değişiklikler, Uluslararası Koruma başvuruları/kimlikleri ve işçi haklarıdır.

Afganlar, hukuki desteğe ihtiyaç duyan ikinci nüfus grubu olarak belirlenmiş ve %28'i adli yardıma ihtiyacı olduğunu belirtirken, bunların %67'si herhangi bir yardıma erişemediğini belirtmiştir. Afganlar için en çok desteğe ihtiyaç duyulan alanlar arasında şiddet, sınır dışı işlemleri ve kayıt ile statü değişiklikleri yer almaktadır.

Hane sorumlularının cinsiyetleri de hukuki destek ihtiyacı ve ihtiyaç alanı ile ilgili farklılıklarda bir faktör olarak belirlenmiştir. Genel olarak, kadınların hane sorumlusu olduğu hanelerde erkeklere kıyasla hukuki desteğe olan ihtiyacın biraz daha yüksek (%9) olduğu tespit edilmiştir. Desteğe ihtiyaç duyanların yaklaşık yarısı erişememekten bahsetmektedir. Hane sorumlusunun kadın olduğu hanelerde, boşanma ile ilgili konular ve çocukların velayeti, erkeklere göre (yasal statü ile ilgili konularda gerekli desteğe ek olarak) daha öne çıkan konular arasında yer aldığı görülmektedir.

Yukarıda spesifik gruplar tarafından belirtilenlere ek olarak, **katılımcılar arasında, geçici koruma ve uluslararası koruma statü başvurusu ve statü sahibi kimlikleri (%26), şiddet (toplamda %19, cinsel, psikolojik ve fiziksel şiddet dahil olmak üzere kırılımlarla birlikte), kayıt ve statü değişiklikleri (%13) ve boşanma hukuki yardıma ihtiyaç duyulan temel yasal alanlardır.**

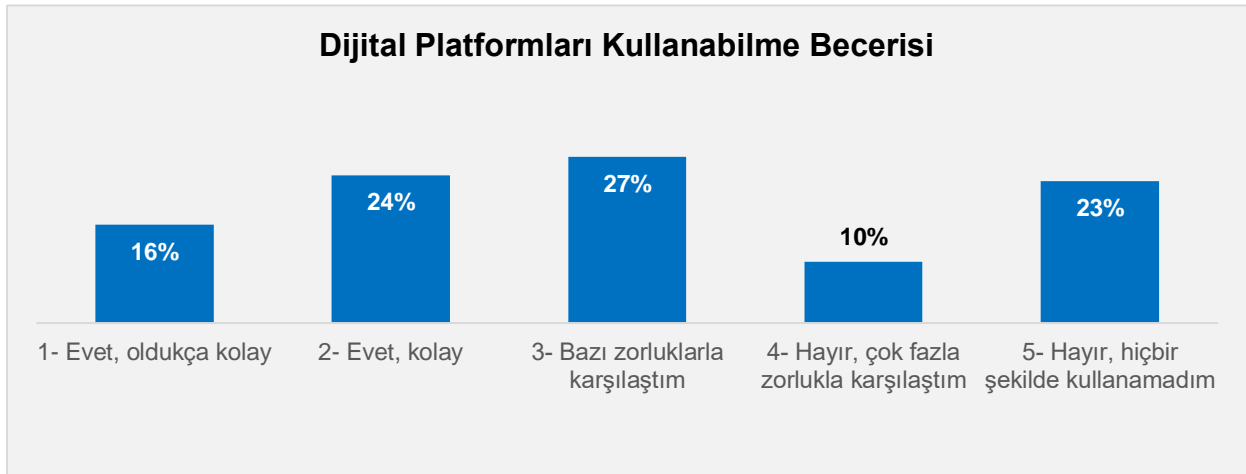
Hukuki desteğe ihtiyaç duyan ve buna erişebilen katılımcıların yaklaşık yarısı hukuki destek (dilekçelerin hazırlanması, mahkemelere refakat vb. dahil olmak üzere) şeklinde hizmetlere erişmiş, bunu ise yasal danışmanlık (%29) ve barolara yönlendirilmeler (%10) takip etmiştir.

Dijital Araçlara Erişim ve Dijital Okuryazarlık Seviyeleri

Mülteci topluluklarında dijital araçlara erişim ve dijital okuryazarlık ile ilgili sorular bir önceki turda tanıtılmıştır. Devam eden COVID-19 durumuyla alakalı olmaya devam ettiğinden ve hibrit hizmetlerin (hem yüz yüze hem de uzaktan) sağlanmasındaki süreklilik göz önünde bulundurularak bu turda da bu soruların tutulmasına karar verilmiştir.

Bulgulara göre, tüm **katılımcıların %52'si dizüstü bilgisayarlar, tabletler, akıllı telefonlar ve Wi-Fi gibi ekipmanların da dahil olduğu dijital araçların eksikliği nedeniyle uzaktan hizmetlere erişimde zorluklarla karşılaştığını belirtmiştir.** Önceki turdan farklı olarak, dijital araçların mevcudiyeti veya yokluğu nedeniyle hizmetlere erişim seviyeleri ile ilgili olarak gruplar arasında büyük bir fark tespit edilmemiştir. Coğrafi farklılıklar çok az olmakla birlikte, dijital araçlar nedeniyle hizmetlere erişimde en az güçlüklerin Ege ve Marmara bölgelerinde görülmesi, bu bölgelerde dijital ve uzaktan hizmetlerin diğerlerine göre daha fazla kullanılabilir hale getirilebileceğini gösterebilir.

Katılımcılara ayrıca Zoom ve Teams gibi uzak ve dijital platformlarda ne kadar kolay kullanabildikleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Aşağıdaki grafikte gösterildiği gibi, **toplamda %40'ı dijital platformları kolayca veya çok kolay kullanabildiklerini belirtirken, geri kalan katılımcılar zorluklarla karşılaştıklarını veya platformları tam olarak kullanamadıklarını bildirmiştir. Özellikle endişe verici olan, neredeyse dörtte birinin bu tür platformları kullanamıyor olmaları nedeniyle uzaktan hizmetlere hiç erişmiyor gibi görünmesidir.**

Hizmet sunumu sırasında tercih edilen uzak/dijital araçlar önceki turdakiyle aynı kalmıştır. Belirtmek gerekirse, Whatsapp (%46), gruplar arasında bilgi almak ve hizmetlere erişmek için birincil tercih olmaya devam etmiş ve bunu telefon (%20) izlemiştir.

Sonuçlar ve Öneriler

- Ankete katılanlar arasında Türkçe dil becerilerinin düşük olması, Türkiye'deki mülteci nüfusunun artan bir yüzdesinin Türkçe konuşabilmesini sağlamak için resmi Türkçe dil kurslarına düzenli olarak katılmanın önündeki engellerin tespit edilmesi ve mümkün olduğunca azaltılması gerektiğinin açık bir göstergesidir. Mülteci ve ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal uyum için önemli bir faktör olacaktır. Program/proje hedef kitleleri belirlenirken, Suriyelilere (katılımcıların üçte biri Türkçelerinin çok sınırlı olduğunu belirttiğinden) ve kadınlara (erkeklerle kıyasla bilgiye erişimin daha az olduğunu belirttiğinden) öncelik vermelidir.
- Değerlendirme, engeli olan bireylerin özel ihtiyaçlarını ve hizmetlere erişimdeki zorlukları derinlemesine incelemese de bulgular, engellik oranının yaygınlığının Afgan toplulukları arasında en yüksek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, Afgan engelli bireylerin (ve bakım verenlerinin) ilgili programlar ve müdahalelerle (birey/toplum düzeyindeki değerlendirmelere göre tanımlanması gereken) hedeflenmesi ve tespit edilmesine yönelik çabaların artırılması gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, engellilerin üçte birinin engelli raporuna sahip olmadığı düşünüldüğünde, bu raporların alınmasındaki erişim zorluklarının ne olduğunu anlamak ve bireylerin raporlarına ulaşabilmelerinin doğrudan hizmetlere erişimlerini etkilediğinden bu hususta ilgili bireylerin desteklemenin önemli bir ihtiyaç olduğunu gözlemlenmiştir.
- Bilgiye erişimleriyle ilgili olarak hem Afganlar hem de İranlılar için belirli iyileştirmeler kaydedilmiş olsa da, değerlendirmenin bütün turları, ihtiyaç duydukları bilgi kategorilerine dayalı olarak, bu iki gruba giderek daha fazla bilgiye erişme ihtiyacının altını çizmiştir. Benzer bir şekilde, kırsal nüfus ve okuma yazma bilmeyen bireylerin de diğer gruplara kıyasla daha fazla bilgi ihtiyacına sahip oldukları tespit edilmiştir, bu da özel önlemler alınmasını (örneğin, okuma yazma bilmeyen nüfus için sözlü iletişim) gerektirecektir. Ayrıca, kadınlara yönelik sosyal hizmetler ve adli yardıma ilişkin bilgi gereksinimlerine ilişkin bulgular ve adli yardıma olan temel ihtiyaçlarının şiddet ve velayet konularına ilişkin olduğu dikkate alındığında, kadınlara yönelik bilgi yayma çalışmaları da adli yardım ve TCDŞ ve TCDŞ riskinin azaltılması, önlenmesi ve müdahalesi ile tamamlanmalıdır. Son olarak, bulgular, gruplar arasındaki ortak bilgi gereksinimlerine ek olarak, yaygınlaştırılacak bilgilerin içeriğinin uyarlanması dikkate alınması gereken cinsiyet ve uyruk grupları, ve coğrafi konumlar arasında bazı farklılıklar olduğunu açıkça göstermektedir.
- Temel hizmetlere erişimde bir önceki turdan bu yana bazı gelişmeler kaydedilmiştir, ancak ulaşılması zor hizmetler zaman içinde çok benzer kalmaktadır (İGİM'ler ve SUY/ŞEY). Ayrıca, ulaşılması zor hizmetler/hizmet sağlayıcılar ve bu hizmetlere erişimdeki engeller, uyruk, cinsiyet grupları, coğrafi konum ve yerleşim yerlerine göre farklılaşmaya devam etmektedir.

Örneğin, özellikle İGİM hizmetleriyle ilgili olarak, kırsal nüfusun, mobil hizmetlerin sağlanması, ulaşımda destek ve randevu gibi spesifik önlemler gerektirecek zorluklarla karşı karşıya olduğu tespit edilmiştir. Sorumlusu kadın olan haneler, STK hizmetlerine erişimde, hane sorumlusu erkek olan hanelere kıyasla daha fazla zorlukla karşılaşılıyor gibi görünürken, kadın katılımcılar genel olarak, bakım görevleri ve maddi zorluklar dahil olmak üzere, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri hizmetlerine ulaşmakta zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Hizmetlere erişimin önündeki maddi zorluklara ek olarak, Suriyeli dışındaki uyruklu kişiler de dil engelinden bahsetmektedir. Bu örnekler, belirli gruplara yönelik koruma müdahalelerine (hizmet sağlayıcılar, fon sağlayan kurumlar vb. ile yönlendirmeler ve savunuculuk yoluyla dahil olmak üzere) özel yaklaşımlar benimseme ihtiyacını açıkça göstermektedir.

- Sağlık hizmetleri ve hizmet sağlayıcıları, değerlendirmenin tüm turlarında ulaşılması en zor olanlar arasındayken, bu turda erişimde açık iyileştirmeler tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Afganlar ve İranlılar, sağlık sigortasının devre dışı bırakılması nedeniyle hizmetlere erişimde diğer nüfus gruplarına kıyasla daha fazla zorluk bildirmeye devam etmektedir. Önceki tur ile karşılaştırıldığında, sağlık sigortaları devre dışı bırakılan birçok kişi, yeniden etkinleştirme için değerlendirme talep etmek adına İGİM'lere başvurduğunu bildirirse de, bu husustaki sorun, özel ihtiyaçları olan kişiler de dahil olmak üzere, büyük ölçüde çözülmemiş durumda olarak kalmaktadır. Bulgular, Göç İdaresi Başkanlığı ile hangi tür sağlık durumlarının/özel ihtiyaçların yeniden etkinleştirmeyi sağlayabileceğini konusunda açıklığa kavuşturma ve halen tedavi gerektiren kronik tıbbi sorunları olanlar için alternatif çözümler belirleme ihtiyacını göstermektedir.
- Bulgular, hem Arapça hem de Arapça dilini kullanmayan katılımcılar için cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve jinekolojik ve obstetrik hizmet sağlayıcılarında tercüman eksikliğinin bu hizmetlere erişimde giderek artan bir şekilde en belirgin zorluklar arasında yer aldığını göstermektedir. Kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve jinekolojik ve obstetrik hizmetlerine engelsiz erişimini sağlamak için ilgili hizmet sağlayıcılar nezdinde tercüme kapasitesinin artırılması tavsiye edilmektedir.
- Genel aşılama oranları yüksek olmasına ve COVID-19 aşılama oranlarına erişimde önemli bir engel tanımlanmamasına rağmen, konuyla ilgili bazı ek faaliyetler gerekmektedir. COVID-19 aşılama oranlarının olumlu etkileri hakkında bilgi yayma ve farkındalık yaratma çabalarıyla kırsal nüfus, sorumlusu kadın olan hane halkları ve Afgan bireyler hedeflenmelidir. Ek olarak, engellilerin COVID-19 aşılama oranları konusundaki durum belirsizliğini korumakta ve bu durum ek müdahaleler gerektirmektedir. Aşıların ücretsiz olduğunu açıklığa kavuşturmak için erkekleri program/proje kapsamlarında hedef kitle olarak belirlemeye ihtiyaç vardır. Bulgular doğrultusunda, Afgan bireylerin aşılama için sağlık hizmeti sağlayıcılarına erişebilmelerini sağlamak için ulaşım desteğine ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir.

- Genel olarak, çocukların uzaktan eğitim yoluyla eğitime eriştiği dönemlere (bkz. EBA çevrimiçi/TV) kıyasla eğitime erişimde gelişmeler kaydedilmiştir. Ancak, hâlihazırda okullara kayıtlı çocuklar için bile bulgular ulaşım ile ilgili zorlukların ve maddi kısıtlamaların sürekli eğitim için iki risk faktörü olduğunu göstermektedir. Akran zorbalığının yanı sıra okula gitmeyen çocukları olan hanelerde bu iki faktörden de bahsedilmektedir. Maddi kısıtlamalar ve ulaşım ile ilgili sorunlarla ilgili zorluklar, nakit yardımı/sosyal koruma mekanizmaları veya okullara kayıtlı çocukları olan haneler için geçim fırsatlarına katılım yoluyla belirli bir dereceye kadar ele alınabilir.
- Önceki turlarda olduğu gibi, pandemi öncesinde istihdam edilen bireylerin çoğunluğu kayıt dışı çalışmakta olduğunu belirtmiştir. Afganlar, İranlılar, Iraklılar, kırsal nüfus ve kadınların hane sorumlusu olduğu hanelerin daha kısa süreli, düzensiz işlere (belirtilen bazı gruplar için mevsimlik işler dahil) sahip oldukları belirlenmiştir. Bu grupların daha uzun vadeli, sürdürülebilir ve öngörülebilir istihdam fırsatlarına erişimlerini artırmaları hedeflenmelidir.
- Pek çok kişi çalışma durumlarında değişiklik yaşadığını bildirirken, gruplar arasındaki ana gelir kaynağı iş/istihdam yoluyla elde edilen gelir olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla, çalışma durumundaki değişiklik (iş kaybı/işten çıkarma, işyerlerinin kapatılması vb.) muhtemelen bireylerin/hanelerin giderlerini ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olacaktır ki bu birçok hanenin halihazırda deneyimlediği ve mücadele ettiği bir konudur. Buna ek olarak, birçok katılımcı gelecekteki istihdam fırsatlarının daha öngörülemez olduğunu ve iş bulmanın daha uzun süreceğini düşündüklerini belirtmişlerdir.
- Büyük olasılıkla mevcut ekonomik durum ve topluluklar üzerindeki COVID-19 etkisiyle bağlantılı olarak, çalışan çocukların yaşı hızla 12'nin altına düşmektedir. Çalışan çocukların çoğunluğu Suriye kökenliken, 12 yaşın altındakilerin çoğu Afgan olarak belirlenmiştir. Aciliyet düzeylerine ve diğer faktörlere dayalı müdahalelere öncelik verebilmek için Türkiye'deki mülteci topluluklarında çocukların çalışma koşulları, en kötü çocuk işçiliği biçimleri ve (çalışan çocukların) haklara ve hizmetlere erişimleri konusunda çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.
- Ankete katılanların yaklaşık yarısı nakdi, aynı veya her ikisi şeklinde yardım aldığını belirtmektedir. Ancak, giderek artan bir şekilde katılımcılar, yardımın ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğini ifade etmektedir. Bu, nakdi ve/veya aynı yardım programları tasarlanırken, özellikle nakit programlarının maddi değerleri için artan yaşam maliyetlerine neden olan ekonomik durumun giderek daha fazla dikkate alınması gerektiği anlamına gelebilir.
- Temel ihtiyaçlarını ve aylık giderlerini hiç karşılayamadığını belirtenlerin oranı gittikçe artmaktadır. Hemen hemen tüm topluluklar, ihtiyaçlarını karşılama konusundaki azalan imkanlarına karşı hayatta kalma stratejileri ve başa çıkma mekanizmaları benimsediklerini bildirirken, benimsenen en önemli iki mekanizma gıda tüketimi ile ilgili tüketimin ve

harcamaların azaltılması olarak belirlenmiştir. Bu husus özellikle ele alınmadığı takdirde sağlık ve koruma ile ilgili endişelerle sonuçlanacaktır.

- Bulgular, koruma ve topluluk kaygılarının yanı sıra koruma sorunları ile geçim kaynakları, temel ihtiyaçlar ve eğitim gibi diğer alanlar arasındaki kesişimselliği ve aralarındaki bağlantıları açıkça doğrulamaktadır. Bu, toplulukların karşılaştığı çok yönlü koruma sorunlarını ele almak için 3RP kapsamında entegre ve sektörler-arası programlamayı savunma ihtiyacına işaret etmektedir.
- Koruma ve topluluk düzeyindeki endişeler, önceki turlara kıyasla katılımcılar tarafından benzer düzeylerde bildirilmeye devam etmektedir. Bireysel ve toplum düzeyinde artan stres seviyeleri, özellikle Afganlar ve İranlılar için en yaygın koruma endişesi olmaya devam etmektedir. Strese ek olarak yüksek oranlarda rapor edilen akran zorbalığının mahallelerde, okullarda ve mülteci ve ev sahibi topluluk üyeleri arasındaki diğer kamusal alanlarda, çocukları, gençleri ve bakım verenlerini ilgili müdahalelere hedef kitleleri olarak dahil etmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.
- Bireysel ve topluluk düzeyinde kötüleşen ruh sağlığı ve psikososyal durum, en belirgin koruma/toplum endişesi olarak rapor edilmeye devam etmektedir. Artan stresin nedenleri arasında, iş kaybetme korkusuyla birleşen kötüleşen ekonomik durumun yanı sıra Türkiye'nin geleceğine ilişkin öngörülemesizlikle bağlantılıdır. Ruh sağlığı ve psikososyal müdahalelerinin, mümkün olan her yerde doğrudan hizmet sağlanması (yerel ve uluslararası STK'ların ruh sağlığı ve psikososyal desteğinin birincil kaynağı olduğu düşünülürse) veya uzman hizmet sağlayıcılara güçlendirilmiş yönlendirmeler yoluyla dahil olmak üzere, koruma ve koruma dışı programlama içinde yaygınlaştırılmasına açıkça ihtiyaç vardır.
- Hukuki desteğe ihtiyaç duyup bu desteğe erişebilenler hususunda gelişmeler kaydedilmiş olsa da, ihtiyaç ile erişim arasında halen bir boşluk bulunmaktadır. Bulgular, mültecilerin destek aradığı birincil hizmet sağlayıcı olarak kalan yerel ve uluslararası STK'ların hukuki destek sağlama kapasitelerini artırma ihtiyacının devam ettiğini göstermektedir.

Sonraki Adımlar

- Analiz bulguları (bu Rapor ve interaktif [PowerBI Gösterge Paneli](#) üzerinden) 3RP ve diğer koordinasyon platformlarında geniş çaplı olarak paylaşılacaktır.
- Bulgular, sektör ortakları için ek müdahale alanları ve faaliyetleri belirlemek de dahil olmak üzere sektör için yıl ortası sektör analizi sürecinde kullanılacaktır.
- Bulguların yaygın olarak paylaşılması ve bulgulara atıfta bulunulması, kanıta dayalı programlama ve uygulamayı güçlendirmenin yanı sıra çeşitli paydaşlarla savunuculuk çabalarını bilgilendirmeyi amaçlayacaktır.

- Bir sonraki analiz Temmuz 2022'den itibaren yapılacaktır. Bulguların ve eğilimlerin belirli bir süre boyunca nispeten benzer kaldığı göz önüne alındığında, Koruma sektörü ortakları ve koruma dışı uzmanlarla istişare edilerek anket sorularının eleştirel bir incelemesi yapılacaktır. Yeni sorgu alanları tanıtılacak ve mevcut bağlamı daha iyi anlayabilmek için değerlendirmenin COVID-19 odağının kaldırılması planlanmaktadır.

Ek

Ek I. İhtiyaç Analizi Sürecine İlişkin Ek Bilgiler

5. tur için sürece dair (aracın geliştirilmesi de dahil olmak üzere) atılan adımlar aşağıda ana hatlarıyla detaylandırılmıştır.

- **Metodoloji:** Çalışmanın temel amacı, COVID-19 pandemisinin mülteci toplulukları üzerindeki değişen etkisi ile hizmetlere yüz yüze erişim, bilgiye erişim ve toplulukların salgın karşısında geliştirdiği başa çıkma stratejilerini anlamak olmuştur. Bu amaçla, çok paydaşlı bir koruma ihtiyaç değerlendirme aracı geliştirilmiştir. Çeşitli coğrafi bölgelerde faaliyet gösteren ortaklar, görüşmeleri telefon yoluyla gerçekleştirmiştir. Ortaklar arasında güçlü saha düzeyinde koordinasyon, mükerrer aramanın önlenmesini sağlamaktadır.
- **Örneklem:** Analizin çok paydaşlı doğası göz önünde bulundurularak, basit bir rastgele örneklem yöntemi olan olasılık temelli örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Daha geniş mülteci nüfusuna dair istatistiğe erişim kısıtlamaları olsa da, mevcut veri kümelerinin örneklem yanlılığını en aza indirecek düzeyde temsili olduğu düşünülmektedir. Örneklem boyutu, mevcut veri kümelerinin boyutu ve coğrafi dağılım görüşmelerinin ardından belirlenmiştir. 680 Suriyeli, 192 Afgan, 170 Iraklı, 77 İranlı ve diğer uyruklardan 27 kişiden oluşan 1.146 hedef mülteci konusunda anlaşmaya varılmıştır. Örneklem, her ortağın kendi veritabanında kayıtlı olan vaka sayısından elde edilmiştir. Toplum temelli kuruluşlar, belge ve kayıt bekleyen kişiler örneklemini de dâhil etmek için 5. tura dâhil edilmiştir.
- **Coğrafi Dağılım:** Uygulama tüm koruma ortaklarına açık olduğu için, farklı koordinasyon merkezlerinde salgının etkilerini tespit edip karşılaştırmak üzere dört bölge oluşturulmuştur. Tüm ortaklardan, her bir bölgede yaşayan toplam mülteci nüfusuna oranla temsili bir kişi sayısı belirtmeleri istenmiştir.
- **Veri Toplama ve Analiz:** Uygulamada yer alan kurumlarla birlikte ortak bir koruma ihtiyaç değerlendirme anketi hazırlanmıştır. Bulguları mevcut değerlendirmelerle karşılaştırabilmek için, halihazırda gerçekleştirilmiş veya planlanan anketlerle uygunluk düzeyi tasarım aşamasında düşünülmüştür. Sorular Kobo Toolbox'a yüklenmiştir. Kurumlar tarafından belirlenen odak noktaları aracın kullanımıyla ilgili eğitim almıştır.